

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ «ПОЛТАВСЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

**Навчально-науковий інститут харчових технологій, готельно-ресторанного
та туристичного бізнесу**

Форма навчання _____ денна _____
(денна, заочна, заочно-дистанційна)

Кафедра туристичного та готельного бізнесу

Допускається до захисту

Завідувач кафедри _____ Г.П. Скляр _____
(підпис, ініціали та прізвище)

« _____ » _____ 20 _____ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему **«Розвиток культурно-пізнавального туризму у Львівській області:
стан та перспективи»**

зі спеціальності 242 Туризм освітня програма «Туризм»

Виконавець роботи _____ **Федій Владислава Сергіївна** _____
(ПІБ)

_____
(підпис, дата)

Науковий керівник _____ **доцент Карпенко Ніна Миколаївна** _____
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

_____
(підпис, дата)

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	6
1.1 Організація туристичної діяльності у Львівській області.....	6
1.2 Організаційні засади та нормативно-правова база розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні та регіоні.....	17
1.3 Історико-культурна спадщина регіону як ресурсна база розвитку культурно-пізнавального туризму	25
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО- ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	34
2.1 Роль музейних закладів Львівської області в забезпеченні пізнавальної рекреаційної діяльності та історико-культурного туризму.....	34
2.2 Ареали та кластери розвитку культурно-пізнавального туризму у Львівській області.....	43
2.3 Перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму у Львівській області.....	54
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Сучасний стиль життя диктує свої нові правила та ознаки, однією з таких ознак є туризм. Туризм також став важливою складовою розвитку світової економіки, одним з чинників міжнародних інтеграційних процесів.

Туризм – це не тільки подорожі та відпочинок, але і важлива сфера економіки. Індустрія туризму охоплює підприємства різних галузей, із продукції і послуг яких туроператор створює привабливий для споживача туристичний продукт.

Індустрія туризму сприяє притоку в країну фінансових ресурсів. Вона не тільки дає доходи туристичним фірмам, але і забезпечує податкові надходження, збільшує попит на продукти харчування і різноманітні послуги, стимулюючи тим самим розвиток супутніх галузей (транспорту, готельного бізнесу, зв'язку, торгівлі і громадського харчування, виробництва сувенірів і т. д.). Обслуговування туристів – це джерело доходів для місцевого населення.

Даний вид діяльності не потребує значних стартових інвестицій, відрізняється високим рівнем рентабельності і відносно невеликим строком окупності капітальних вкладень. Розвиток туризму сприяє створенню нових робочих місць і забезпечує занятість населення (зарубіжний досвід засвідчує, що для обслуговування одного туриста необхідно до 10 чол.).

Розвиток туризму удосконалює систему соціально-культурного обслуговування населення, збільшує ресурси для модернізації відповідної інфраструктури, підвищує рівень життя.

Туризм піднімає престиж країни, її авторитет у світовому суспільстві і серед рядових громадян. Він зміцнює міжрегіональні і міжнародні дружні зв'язки, розвиває народну дипломатію, стабілізує відносини між регіонами і країнами. Рівень розвитку туризму являється своєрідним показником стану суспільства, його матеріального достатку.

В Україні активний розвиток туризму спостерігався від початку 90-х років ХХ ст. Це відбулося завдяки численним виїздам наших громадян за кордон, зацікавленням іноземних туристів Україною та активнішим розвитком внутрішнього туризму. Найбільш популярним видом туризму в Україні та і у всьому світі є культурно-пізнавальний туризм. В нашій країні цьому сприяє велика кількість туристичних об'єктів. Потенціалом для розвитку культурно-пізнавального туризму володіє кожен регіон нашої країни, не виключення і Львівська область. На базі цієї області проведемо аналіз стану та розвитку туризму у Львівській області. Проведемо характеристику географічних, економічних, природних та культурних передумов розвитку культурно-пізнавального туризму. Проблемам розвитку туризму даного регіону, дослідження потенціалу регіональної туристично-рекреаційної сфери присвячені наукові роботи багатьох вітчизняних учених таких як В.Ф. Кифяк, О.Д. Король, О.О. Бейдик, О.О. Любіцева, М.М. Покоłodної.

Метою роботи є визначення стану культурно-пізнавального туризму у Львівській області, а також визначення напрямків для його покращення і сприяння подальшого розвитку.

Для досягнення даної мети потрібно розглянути, дослідити, проаналізувати, та оцінити ряд взаємопов'язаних завдань, а саме:

- організація туристичної діяльності у Львівській області;
- організаційні засади та нормативно-правова база розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні та регіоні;
- історико-культурна спадщина регіону як ресурсна база розвитку культурно-пізнавального туризму;
- роль музейних закладів регіону в забезпеченні пізнавальної рекреаційної діяльності та історико-культурного туризму;
- ареали та кластери розвитку культурно-пізнавального туризму в регіоні;
- перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму в регіоні.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку культурно-пізнавального туризму у Львівській області.

Предметом дослідження є проблеми та напрями розвитку культурно-пізнавального туризму у Львівській області.

Для досягнення поставленої мети в роботі використано теоретичні та емпіричні методи досліджень, методи логічного і культурного аналізу.

Основною інформаційною базою для дослідження даного питання стали законодавчі та нормативно-правові акти законів України «Про туризм», «Про охорону культурної спадщини», «Про Загальнодержавну програму збереження та використання об'єктів культурної спадщини», «Про культуру», «Про музеї та музейну справу», «Про охорону археологічної спадщини», «Про охорону навколишнього природного середовища»; матеріали Державного реєстру національного культурного надбання; статистичні дані Державної служби статистики України та Головного управління статистики у Чернівецькій області; наукові видання та інші джерела; фактичний матеріал, що міститься у виданнях зарубіжних і вітчизняних дослідників, у періодичній пресі.

Галузю застосування результатів дослідження є практична діяльність підприємств туристичної галузі. Розроблені теоретичні і методологічні рекомендації в даній роботі можуть стати основою для подальшого розвитку культурно-пізнавального туризму у Львівській області.

Результати досліджень оприлюднювалися під час роботи кафедрального круглого столу студентів та аспірантів «Туризм і молодь – 2020» (грудень 2020 р. ПУЕТ). Опубліковано тези на тему «Особливості розвитку туризму у Львівській області в умовах пандемії COVID-19».

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків, переліку інформаційних джерел (69 найменувань) та додатків. Робота викладена на 69 сторінках машинописного тексту (без інформаційних джерел та Додатків), вміщує 13 таблиць, 20 рисунків і 2 додатки.

РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

1.1 Організація туристичної діяльності в регіоні

Багато хто стверджує, що туристична галузь є найбільшою галуззю у світі. Хоча його реальне значення важко точно визначити, економічний потенціал туристичної галузі є незаперечним. Туризм, як економічна діяльність, використовується для підтримки або зміцнення економіки та регіонального розвитку.

Туристична привабливість України – невід’ємна частина розвитку інфраструктури країни і великих проектів таких, як «Велике будівництво» і «Велика реставрація» (2 млрд. грн. виділено міністерству культури і інформаційної політики на реставраційні роботи) [34]. Туристичні магніти повинні активізувати і внутрішній і в’їзний туризм. Таким чином, привабити іноземних мандрівників по закінченню пандемії. Міністерство культури і інформаційної політики здійснює розробку інформаційної бази, що забезпечуватиме більш ефективну діяльність туристичної сфери, співфінансування разом з бізнесом, залучення місцевих органів управління і влади (децентралізація, ОТГ).

Так як пріоритетним у період пандемії є саме внутрішній туризм, то у 2020 році українці відкрили для себе свою країну в рамках проекту «Подорожуй по Україні», що був створений Державним агентством розвитку туризму. Також запрацював для всіх бажаючих подорожувати Україною туристичний портал «Discover» [63].

Певну інформацію про розвиток туристичної діяльності в регіонах можна отримати за показниками кількості туристичних підприємств, що працювали в них за досліджуваний період. Така інформація відображена в таблиці. 1.1.1.

Таблиця 1.1.1

Показники кількості суб'єктів туристичної діяльності (юридичних та фізичних осіб) за регіонами України у 2017-2019 рр. Складено на основі [37]

Регіон	Роки			Відхилення			
	2017	2018	2019	Абсолютне (+;-)		Відносне, %	
				2019/2018	2019/2017	2019/2018	2019/2017
1	2	3	4	5	6	7	8
Вінницька	69	87	89	2	20	2,30	28,99
Волинська	66	74	96	22	30	29,73	45,45
Дніпропетровська	325	416	429	13	104	3,13	32,00
Донецька	42	93	96	3	54	3,23	128,57
Житомирська	47	63	68	5	21	7,94	44,68
Закарпатська	63	91	87	-4	24	-4,40	38,10
Запорізька	160	188	153	-35	-7	-18,62	-4,38
Івано-Франківська	105	128	124	-4	19	-3,13	18,10
Київська	116	217	231	14	115	6,45	99,14
Кіровоградська	43	54	72	18	29	33,33	67,44
Луганська	17	29	46	17	29	58,62	170,59
Львівська	282	342	420	78	138	22,81	48,94
Миколаївська	63	87	85	-2	22	-2,30	34,92
Одеська	264	270	292	22	28	8,15	10,61
Полтавська	93	155	150	-5	57	-3,23	61,29
Рівненська	60	93	116	23	56	24,73	93,33
Сумська	58	79	106	27	48	34,18	82,76
Тернопільська	45	63	94	31	49	49,21	108,89
Харківська	263	266	261	-5	-2	-1,88	-0,76
Херсонська	67	80	82	2	15	2,50	22,39
Хмельницька	90	89	88	-1	-2	-1,12	-2,22
Черкаська	92	101	112	11	20	10,89	21,74
Чернівецька	65	77	79	2	14	2,60	21,54
Чернігівська	51	58	58	0	7	0,00	13,73
м. Київ	923	1093	1230	137	307	12,53	33,26
Україна	3469	4293	4664	371	1195	8,64	34,45

Відповідно до отриманих даних, можна зробити висновок, що протягом досліджуваного періоду кількість суб'єктів туристичної діяльності зростала, як в Україні, так і в Львівській області. За цим показником Львівська область займала у 2019 третє місце після столиці та Дніпропетровської області.

Розвиток туристичного сектору зумовлений, перед усім, перспективами розвитку цієї сфери в Україні, з'являються нові туристичні продукти, нові напрямки.

Туристичної статистики за 2020 р., на момент проведення даного дослідження, опублікованої в офіційних статистичних джерелах немає. Проте, очевидно, що глобальна криза, викликана пандемією корона вірусу, радикально змінила туристичну галузь в Україні. Зниження кількості суб'єктів туристичної діяльності очікуване і прогнозоване під час корона кризи.

Львівська, Київська, Дніпропетровська, Харківська, Одеська області, а також м. Київ – лідирують за кількістю суб'єктів туристичної діяльності по регіонах України. Саме ці регіони мають найбільшу кількість потенційних споживачів туристичних послуг та є найбільш привабливими для туристів.

Львівська область замикає трійку лідерів. В даному регіоні у 2019 р. налічувалося 420 суб'єктів туристичної діяльності, що на 138 одиниць або 48,94% більше за 2017 р. та на 78 одиниць або 22,81% більше за 2018 р. У Львівській області бачимо стабільну тенденцію зростання кількості суб'єктів туристичної діяльності.

Загалом ринок туристичних послуг Львівщини представлений великою кількістю туроператорів, турагенств та суб'єктів екскурсійної діяльності. Зокрема, на Львівщині проводять свою діяльність такі відомі туроператори як: «Скарби світу», «Савана», «Моноліт», «Ельпіда», «Аве тур», «Вербени» та ін. Список турагенцій також налічує чималу кількість: «Поїхали з нами», «Сам», «Феєрія мандрів», «Вест тур», «Навколо світу», «Грін-тур», «Аккорд-тур», «Махх тревел», «Королівські подорожі» та ін [67]. Тож із вибором відпочинку у жителів та гостей регіону проблем немає.

Далі проаналізуємо організацію туристичної діяльності у розрізі Львівської області. На 2020 – 2023 рр. Львівською обласною радою було затверджено проєкт «Розвиток культури, підвищення туристичної привабливості, збереження національної пам'яті, культурної спадщини та промоції» [20]. Це, свого роду, план дій щодо розвитку туристичної галузі на

найближчі три роки з урахуванням ситуації із пандемією COVID-19. Напрацювали його представники експертного середовища разом із фахівцями управління туризму та курортів Львівської ОДА в межах стратегічної сесії, яка відбулася у Львові.

У табл. 1.1.2 відобразимо кількість суб'єктів туристичної діяльності у Львівській області за 2017-2019 рр.

Таблиця 1.1.2

Показники кількості суб'єктів туристичної діяльності у Львівській області за 2017-2019 рр. Складено на основі [37]

Рік	Юридичні особи				Фізичні особи		
	всього	туроператори	турагенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність	всього	турагенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність
2017	159	63	79	17	123	97	26
2018	142	58	72	12	200	161	39
2019	148	61	73	14	272	225	47
Абсолютне відхилення:							
2019/2017	-11	-2	-6	-3	149	128	21
2019/2018	6	3	1	2	72	64	8
Відносне відхилення:							
2019/2017	-6,92	-3,17	-7,59	-17,65	121,14	131,96	80,77
2019/2018	4,23	5,17	1,39	16,67	36,00	39,75	20,51

Проаналізувавши дані за період 2017 – 2019 рр. спостерігаємо зменшення (хоч і незначне) кількості юридичних осіб туроператорів, турагенств, суб'єктів екскурсійної діяльності та зростання (досить значне) фізичних осіб турагентів, суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність. Розвиваються і набувають поширення малі туристичні підприємства, оформлені як фізичні особи, що ведуть свій податковий облік по спрощеній системі. За досліджуваний період кількість юридичних осіб суб'єктів туристичної діяльності скоротилася з 159 одиниць до 148 одиниць. В той же

час кількість фізичних осіб суб'єктів туристичної діяльності зросла з 123 одиниць до 272 одиниць.

На Львівщині досить розвинута туристична індустрія, на відміну від інших регіонів, у яких проводять свою діяльність лише турагенства і немає жодного туроператора. У львівському регіоні працюють і туристичні агентства і туроператори, що дає змогу не лише реалізовувати готові туристичні продукти, а й займатися розробкою та організацією [67].

Щоб краще бачити стан і дати кращу оцінку туристичної діяльності у Львівській області, проведемо аналіз кількості обслуговуваних туристів. Для цього у табл. 1.1.3 покажемо кількість туристів Львівської області обслуговуваних за видами туризму в 2017-2019 рр.

Таблиця 1.1.3

Кількість туристів Львівської області обслуговуваних за видами туризму в 2017-2019 рр. складено на основі [37]

Рік	Кількість обслуговуваних туристів	У тому числі		
		в'їзні (іноземні) туристи	виїзні туристи	внутрішні туристи
2017	175150	6042	82653	86455
2018	182255	7617	112757	61881
2019	249442	7929	159164	82349
Абсолютне відхилення:				
2019/2017	74292	1887	76511	-4106
2019/2018	67187	312	46407	20468
Відносне відхилення:				
2019/2017	42,42	31,23	92,57	-4,75
2019/2018	36,86	4,10	41,16	33,08

Дані таблиці свідчать про тенденцію зростання кількості обслуговуваних у Львівській області туристів туристичними агентствами та туроператорами. Так, у 2019 р. кількість сягає 249442 особи, що на 74292 особи більше від 2017 р. та на 67187 осіб більше від 2018 р.

Розглянемо, які саме види туризму вплинули на зростання показників 2017 – 2019 рр. Перш за все, це виїзний туризм - туристи, що подорожують на відпочинок чи у справах за кордон. Так, їх кількість у 2019 р. складала 159164 особи, що на 76511 осіб та 46407 особи більше за 2017-2018 рр.

відповідно. Також зросла і кількість іноземних туристів, яка у 2019 р. складала 7929 осіб що на 1887 осіб більше 2017 р. та на 312 осіб більше за 2018 р. В той час, як кількість внутрішніх туристів, навпаки, зменшується і у 2019 р. вона складає 82349 осіб, що на 4106 осіб менше від 2017 р. та на 20468 особи більше за 2018 р. [36]

Підсумовуючи вище розглянуту статистику, робимо висновок, що Львівський регіон має достатньо розвинену туристичну індустрію. Він привабливий для іноземних туристів, зокрема, його найчастіше відвідують жителі Польщі, Німеччини, Російської Федерації, США, Австрії, Італії, Великої Британії, Білорусі, Угорщини, Канади, Франції, Ізраїлю [39]. Українці надають більше перевагу відпочинку за кордоном, бо виїзний туризм даного регіону досить стрімко зростає. Ця категорія туристів інвестує в Україну тільки частково, основна ж частина суми потрачених ними коштів – це інвестиції в економіку тих країн, куди українці виїжджали. Внутрішні туристи стали менш активними за 2017 – 2019 рр. Хоч даних за 2020 р. ще немає, та можна легко спрогнозувати, що туристичний потік під час пандемії корона вірусу пішов на спад. Отож, при умові неможливості подорожувати закордон велика кількість потенційних туристів нададуть перевагу подорожам всередині країни.

Дослідивши існуючі туристичні тури, що пропонують туристичні компанії по Львівській області, можна визначити найпопулярніші види туризму, серед яких:

- рекреаційний туризм (курорт Трускавець, курорт Моршин, заповідник Розточчя, національні природні парки Яворівський та Сколівські Бескиди);
- пізнавально-екскурсійний туризм (уніфіковані туристичні маршрути: “Золота Підкова Львівщини” та “Сакральний шлях” у Буському та Пустомитівському районах; “Сакральний шлях” у Сокальському районі; “Фортеці Львівщини” в Мостиському районі; “Місцями партизанської слави воїнів УПА” в Дрогобицькому та Старосамбірському районах; по річці Дністер; для автомобілів з підвищеною прохідністю у Львівській області “ Туризм 4x4 “;

“Шляхом бравого вояки Швейка” та ін. Розробляється уніфікований туристичний маршрут “Транскордонний шлях”, Музей-заповідник “Личаківський цвинтар”, Державний музей-заповідник “Одеський замок”, Державний історико-культурний заповідник “Тустань”, Державний історико-архітектурний заповідник у м. Жовкві, Золочівський замок, Замок в Підгірцях, Замок у с. Свірж);

– активний туризм (пішохідний, лижний, водний, велосипедний, автомобільний, конний та повітряний туристичні напрямки. Найбільш популярний гірськолижний курорт “Славське”);

– подієвий туризм (етнофестивалі “Підкамінь”, “Белзька земля”, “Буг”, “Звенигород”, “Верхобуж” трьох культур; джазові фестивалі “Джаз без...” та “Флюгери Львова”; фестиваль мистецтв “Фортмісія”; театральний фестиваль “Золотий лев”; фестиваль класичної музики “Віртуози”; фестиваль симфонічної музики “Контрасти”; фестиваль ковалів “Замкові брами”; фольклорні фестивалі хорового мистецтва, фестивалі пива. За часи незалежності України великої популярності серед туристів набули святкування Різдва та Великодня);

– релігійний туризм (Лаврівський Святоонофріївський монастир, Архикатедральний собор Святого Юра, Успенська (Волоська) церква у Львові, Храм Святого великомученика Пантелеймона (Св. Параскевії) у Сколе, Церква Архистратига Михаїла у селі Підберізці, Церква Різдва Пресвятої Богородиці у Самборі, Церква Святого Миколая);

– зелений туризм (Сколівський агротуризм, Турківський агротуризм, Жовківський агротуризм, Дрогобицький агротуризм, заповідник „Розточчя” і Національний природний парк “Яворівський”);

– екологічний туризм (природний заповідник “Розточчя”, Національний природний парк “Яворівський”, Національний природний парк “Сколівські Бескиди”, ландшафтні парки “Верхньодністровські Бескиди”, “Надсянський”, “Знесіння”) [4].

Всі ці туристичні ресурси є відомими на всю країну, але вони потребують подальшої популяризації, підтримки департаменту культури та

туризму, зокрема, фінансування.

Без розвиненої мережі готельного-ресторанного господарства неможливий розвиток туристичної сфери. В наш час туристи надають перевагу комфортним засобам розміщення за доступною ціною, вишуканій кухні в нестандартних, оригінальних закладах харчування, наявність автостоянок, камер зберігання, WI-FI та ін. Упродовж останніх років на Львівщині спостерігається поява нових засобів розміщення різного рівня, нових закладів харчування на різні вподобання. Саме такими закладами є концептуальні ресторани, яких на даний час налічується велика кількість у м. Львів. Концептуальний ресторан – це ресторан з ідеєю, концепцією, яка об'єднує між собою всі деталі: починаючи з назви і закінчуючи атмосферою у закладі. Наприклад, є ресторани з літературною, музичною, краєзнавчою концепцією тощо. Щодо колективних засобів розміщення туристів, то у Львові та області є готелі усіх категорій, хостели, санаторії, профілакторії, пансіонати та інші заклади оздоровлення і відпочинку [19].

Показники функціонування та забезпечення колективними засобами розміщення у Львівській області наведемо у табл. 1.1.4.

Таблиця 1.1.4

Показники функціонування колективних засобів розміщення у Львівській області за 2017-2019 рр. Складено на основі [19]

Роки	Кількість колективних засобів розміщення, од.	Кількість місць, од.	Кількість осіб, що перебували в колективних засобах розміщення, осіб
1	2	3	4
2017	337	32927	987866
2018	129	13191	572159
2019	130	13188	533878
Абсолютне відхилення			
2019/2017	-207	-19739	-453988
2019/2018	1	-3	-38281
Відносне відхилення			
2019/2017	-61,42	-59,95	-45,96
2019/2018	0,78	-0,02	-6,69

Проаналізувавши дані табл. 1.1.4, можна сказати, що у 2018 році відбулося суттєве зменшення кількості колективних засобів розміщування у Львівській області, а саме з 337 одиниць у 2017 році вона скоротилася до 129 у 2018 році (на 61,42%), відповідно зменшилась кількість місць (на 59,95%) та кількість осіб, що перебували в колективних засобах розміщування (на 45,96%). У 2019 році така ж статистика, як і у 2018 році, а саме кількість колективних засобів розміщення склала 130 одиниць, що лише на 1 одиницю менше, ніж у 2018 році. Кількість місць в колективних засобах розміщення скоротилась на 3 одиниці, а кількість осіб, що перебували в колективних засобах розміщування зменшилася на 38281 особу в порівнянні з 2018 роком. Внаслідок недостатнього заповнення місць велика кількість засобів розміщування почала працювати збитково, стало неможливо утримувати бізнес і змушена були вийти з ринку [19].

Спад у сфері колективних засобів розміщування Львівщини суттєвий, очевидний і зумовлений низкою причин. Перш за все, це нестабільна економічна ситуація, яка спричинила посилення конкуренції в готельному бізнесі. Вижили і продовжили розвиватися ті, хто зацікавив туристів рівнем і привабливістю додаткових послуг, інноваційних підходів, удосконалив і налагодив готельний менеджмент, організаційну діяльність, якість прийняття і реалізації управлінських рішень, використав ефективні методи управління персоналом. Конкурують і диктують правила для решти ті, хто швидко і адекватно реагує на виклики зовнішнього середовища, яке постійно зазнає змін, як політичних, так і економічних. Підприємствам цього бізнесу потрібно постійно змінювати зразки поведінки на ринку послуг.

Такі колективні засоби розміщення, як готелі, гостинні двори, бази відпочинку, пансіонати, санаторії функціонують у містах, де зосереджені найбільш привабливі місця для туристів. Це м. Львів, с. Славське, смт. Східниця, м. Трускавець, м. Сколе та м. Моршин. Так, у Львові найбільш конкурентоспроможними і розвиненими є такі заклади, як Grand Hotel Lviv Luxury & Spa, Hotel Rafael, Каваль'єр Бутик Готель, Villa Kaiser, Holiday Rest

House, Taurus hotel & SPA, LH Hotel & SPA та ін. У Славську – гостинний дім VIOLETTA, ковальська садиба “Садиба в Славському”, вілла “Альпійка”, готель “Садиба Роца”, туристичний комплекс “Захар Беркут”, апартаменти “Central Courtyard” та ін. У Східниці – комплекс “Осоння Карпати”, готель “ТАОР Карпати”, СПА-готель “Respect”, Kyivska Russ Resort Medical & Spa, вілла “Астері” та ін. у Трускавці – СПА-готель “Green Park”, вілла “Христина”, курортний СПА-готель “Mirotel”, Аппартаменти “Нафтуса”, санаторій “Світязь” та ін. У Моршині – курортний готель “Святий Шарбель”, вілла “Прикарпатська”, комплекс “Morshyn rest Franka” [19].

Управління туризму та курортів Львівської ОДА визначили рейтинг міст і районів, які є лідерами в області по надходженням від туристичного збору за 2020 р. Загалом надходження від туристичного збору склали 11 млн. 608 тис. грн., що на 9млн. 892 тис. грн. менше, ніж в попередньому 2019 р. Це зумовлено, насамперед, пандемією Covid-19. Станом на жовтень 2020 р. кількість туристичних фірм на Львівщині скоротилась на 40%, а роботу втратили 20 тис. людей, які працювали у туристичній галузі.

Перше місце у рейтингу надходжень від туристичного збору посідає м. Львів – 5 млн. 105 тис. грн., на другому місці Трускавець – 2 млн. 814 тис. грн., третє Славське – 381 тис. 576 грн., Пустомитівський район – 328 999 грн, Дрогобицький район – 301 543 грн, Сколівський район – 251 094 грн. Розмір туристичного збору призначає кожна громада індивідуально, він включає вартість усього періоду проживання в колективних засобах розміщення. Кошти туристичного збору надходять до бюджетів громад. Туристи є платниками туристичного збору.

Отже, наразі туристична діяльність Львівщини має великий потенціал для розвитку. Володіючи такими сферами гостинності як: багаті природні ресурси, вдале природно-географічне розташування, велика кількість культурних історичних цінностей, сприятливі природно-кліматичні умови, будучи центром культурного розвитку Західної України, туризм у Львівській області може

розвиватися, збагачуватися новими туристичними місцями та маршрутами, тим самим збільшуючи потоки туристів і прибутки регіону.

На рис. 1.1.1 схематично зображено сильні сторони гостинності даного регіону.

Рис. 1.1.1. Сильні сторони сфери гостинності Львівщини [5]

На рис.1.1.2 схематично зображено слабкі сторони гостинності Львівщини.

Рис. 1.1.2. Слабкі сторони сфери гостинності Львівщини [5]

Як свідчать дані рисунка, недосконале економіко-правове функціонування сфери гостинності, низький рівень фінансування галузі, нераціональність у використанні наявних природних ресурсів, відсутність інвестицій у розвиток не лише інфраструктури, але й туризму в цілому, відтік персоналу за кордон можуть негативно впливати і суттєво гальмувати розвиток туристичної галузі регіону.

Важливими складовими організації туристичної діяльності регіону є організаційні засади та нормативно-правова база. Дане питання розглянемо в наступному підрозділі роботи.

1.2 Організаційні засади та нормативно-правова база розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні та регіоні

В XXI столітті культурно-пізнавальний туризм є найбільш масовим, перспективним та популярним із усіх видів туризму. Це специфічний сектор в системі туризму, який надає туристам можливість придбання нового досвіду, вражень, ознайомлення з культурними, історичними, архітектурними, мистецькими, природними пам'ятками, задоволення культурних потреб.

У сучасному суспільстві історико-культурна спадщина країн нерідко виступає фактором мотивації туристів. З цієї причини розвиток культурного туризму країни не тільки призводить до збільшення туристичних потоків, а й формує імідж території, що сприяє подальшому просуванню туристичного продукту на внутрішній і міжнародний туристичний ринок. Україна, володіючи багатою культурно-історичною спадщиною і культурним різноманіттям, має всі можливості розвитку і вдосконалення даного виду туризму.

Вся туристична сфера розвивається за рахунок культурно-пізнавального туризму. Найбільша кількість туристів, подорожуючи, має на меті дозвілля та відпочинок (рис.1.2.1). Наша країна має значний потенціал для розвитку в'їзного і внутрішнього культурно-пізнавального туризму, що зумовлено, насамперед, значною кількістю унікальних історичних та культурних пам'яток.

На території України зосереджена велика кількість музеїв, театрів, пам'яток археології, історії, монументального мистецтва, архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва.

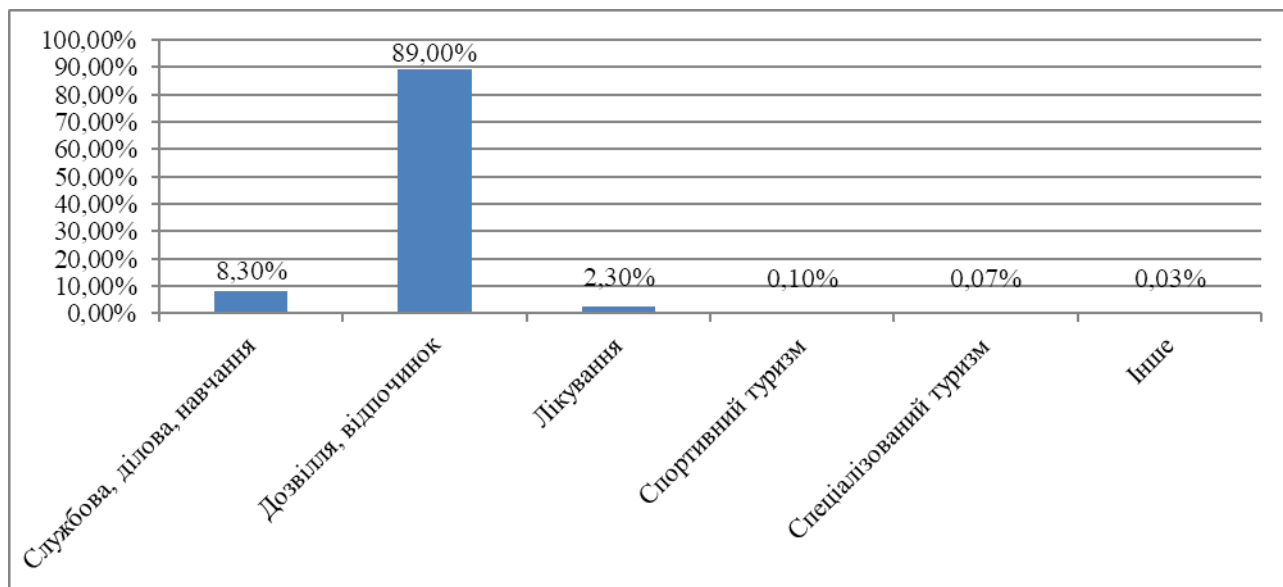

Рис.1.2.1. Розподіл туристів за метою поїздки [2]

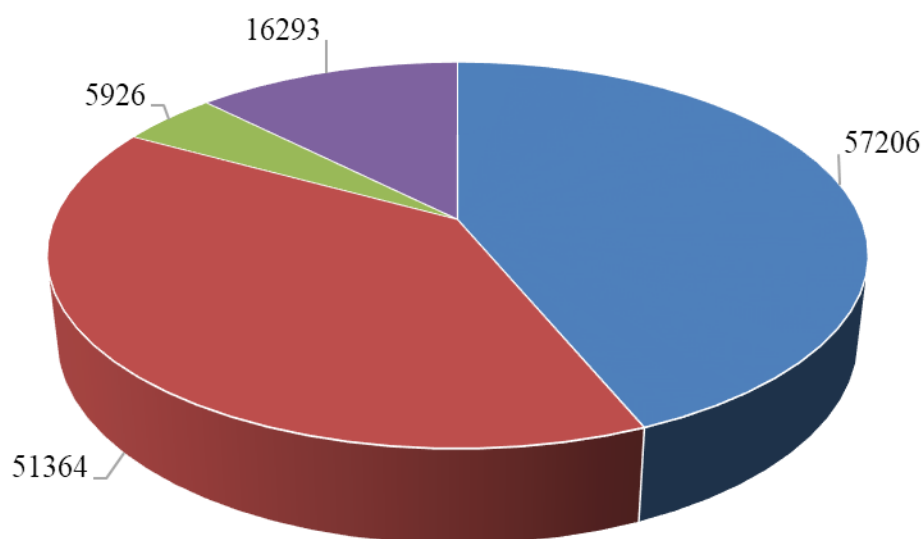
Понад 130 тис. пам'яток перебуває на державному обліку в Україні. Це пам'ятки археології – 57 тис. 206 (з них 418 національного значення), пам'ятки історії – 51 тис. 364 (з них 147 національного значення), пам'ятки монументального мистецтва – 5 тис. 926 (з них 45 національного значення), пам'ятки архітектури, садово-паркового мистецтва, містобудування та ландшафтні – 16 тис. 293 (з них 3 тис. 541 національного значення).

Рис. 1.2.2 відображає кількість пам'яток, що знаходяться на державному обліку в Україні.

Велика кількість об'єктів культурної спадщини в Україні перебувають у дуже поганому стані, потребують реставрації або реконструкції, додаткових заходів по облаштуванню цих об'єктів для туристів. Так, лише близько 40% об'єктів культурної спадщини перебувають у належному стані, а решта – у аварійному (кожен десятий об'єкт).

На рис. 1.2.3 відображається частка пам'яток історичного національного значення, що використовуються як туристичні об'єкти. Пам'яток

монументального мистецтва національного значення в Україні налічується 45 одиниць, проте лише 28 існують як об'єкти туристичної інфраструктури.

- Пам'ятки археології
- Пам'ятки історії
- Пам'ятки монументального мистецтва
- Пам'ятки архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафтні

Рис.1.2.2 – Кількість пам'яток на державному обліку України

На рис. 1.2.4 відображається частка пам'яток монументального мистецтва національного значення, що використовуються як туристичні об'єкти [27].

З 1954 року Україна є членом ЮНЕСКО. Список ЮНЕСКО створений з метою захистити відомі об'єкти, зробити їх відомими. Станом на 2020 рік шість культурних об'єктів України і один природний внесені до списку всесвітньої спадщини людства. Об'єкти, які мають статус Світової спадщини ЮНЕСКО мають ряд переваг. Країна завдяки таким об'єктам отримує престиж і промоцію у всьому світі, що позитивно впливає на розвиток туристичної галузі. Ці об'єкти мають пріоритет у фінансуванні для реконструкції та реставрації, влада та громада опікуються ними, зберігають належний стан. Саме такі об'єкти, як правило, стають головними «туристичними магнітами» тих місцевостей, де вони розташовані.

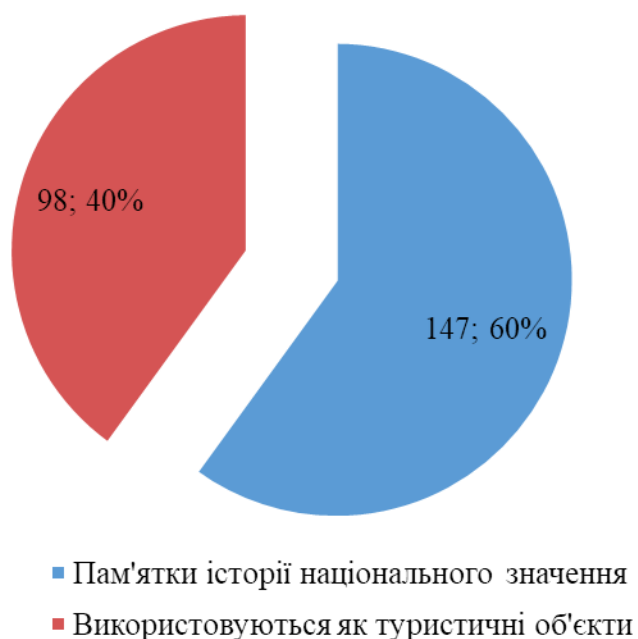

Рис. 1.2.3 – Частка пам'яток історії національного значення, що використовуються як туристичні об'єкти (одиниць) [27]

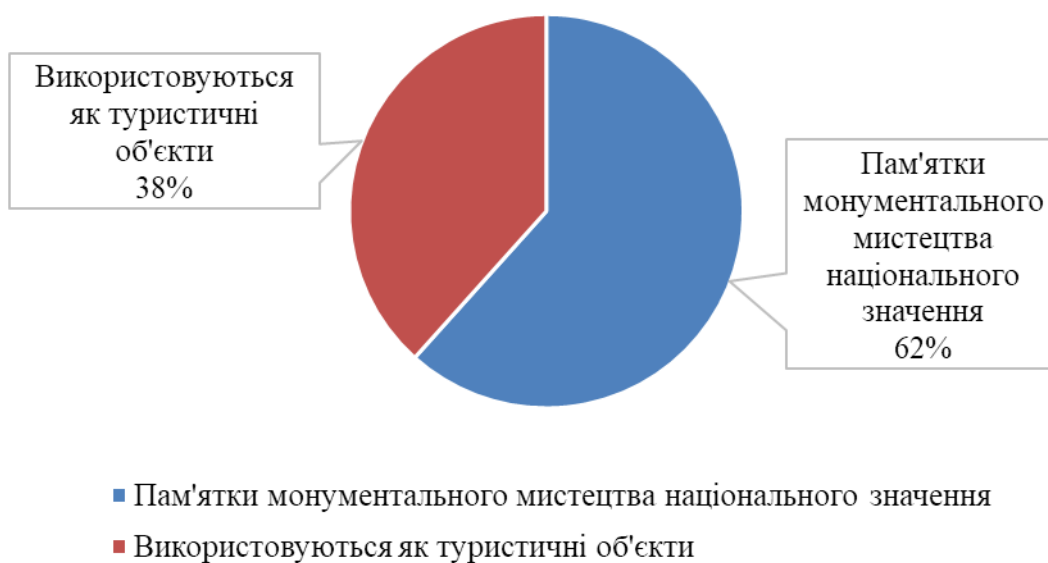

Рис. 1.2.4 – Частка пам'яток монументального мистецтва національного значення, що використовуються як туристичні об'єкти (одиниць) [27]

В табл. 1.2.1 представлені українські об'єкти у списку Світової спадщини ЮНЕСКО.

Таблиця 1.2.1

Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні [68]

Назва	Розташування	Рік внесення до списку
Київ: собор святої Софії та прилеглі чернечі будівлі, Києво-Печерська лавра	Київ	1990 р. (незначні зміни 2005р.)
Львів – ансамбль історичного центру	Львів	1998 р. (незначні зміни 2008р.)
Геодезична дуга Струве	Хмельницька область, Хмельницький район, с. Катеринівка	2005 р.
Первісні букові ліси Карпат та інших регіонів Європи	Закарпатська область	2007 р. (розширено 2011 та 2017 рр.)
Дерев'яні церкви карпатського регіону	Львівська, Івано-Франківська та Закарпатська області	2013 р.
Резиденція Буковинських та Далматинських митрополитів	Чернівці	2011 р.
Стародавнє місто Херсонес Таврійський і його хора	Севастополь	2013 р.

Враховуючи складне історичне минуле та багатовікове співіснування багатьох народів і релігій, Західна Україна, зокрема Львівська область, входить до п'ятірки найбільш привабливих і популярних туристично-пізнавальних регіонів України.

Органами державної виконавчої влади в галузі туризму є Міністерство культури та інформаційної політики України та Державне агентство розвитку туризму України (ДАРТ), яке йому підпорядковується. Діяльність ДАРТ спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра культури та інформаційної політики і який реалізує державну політику у сфері туризму та курортів (крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів).

На рис. 1.2.5 схематично відображено основні цілі ДАРТ на 2020 – 2024 рр. Як свідчать дані рисунка, пріоритетами державної політики України в галузі туризму є стимулювання розвитку в'їзного та внутрішнього туризму, що мають забезпечуватися не лише потужною ресурсною базою, але й поліпшенням

загального іміджу держави, підвищенням якості обслуговування та реалізацією інноваційних туристичних продуктів.

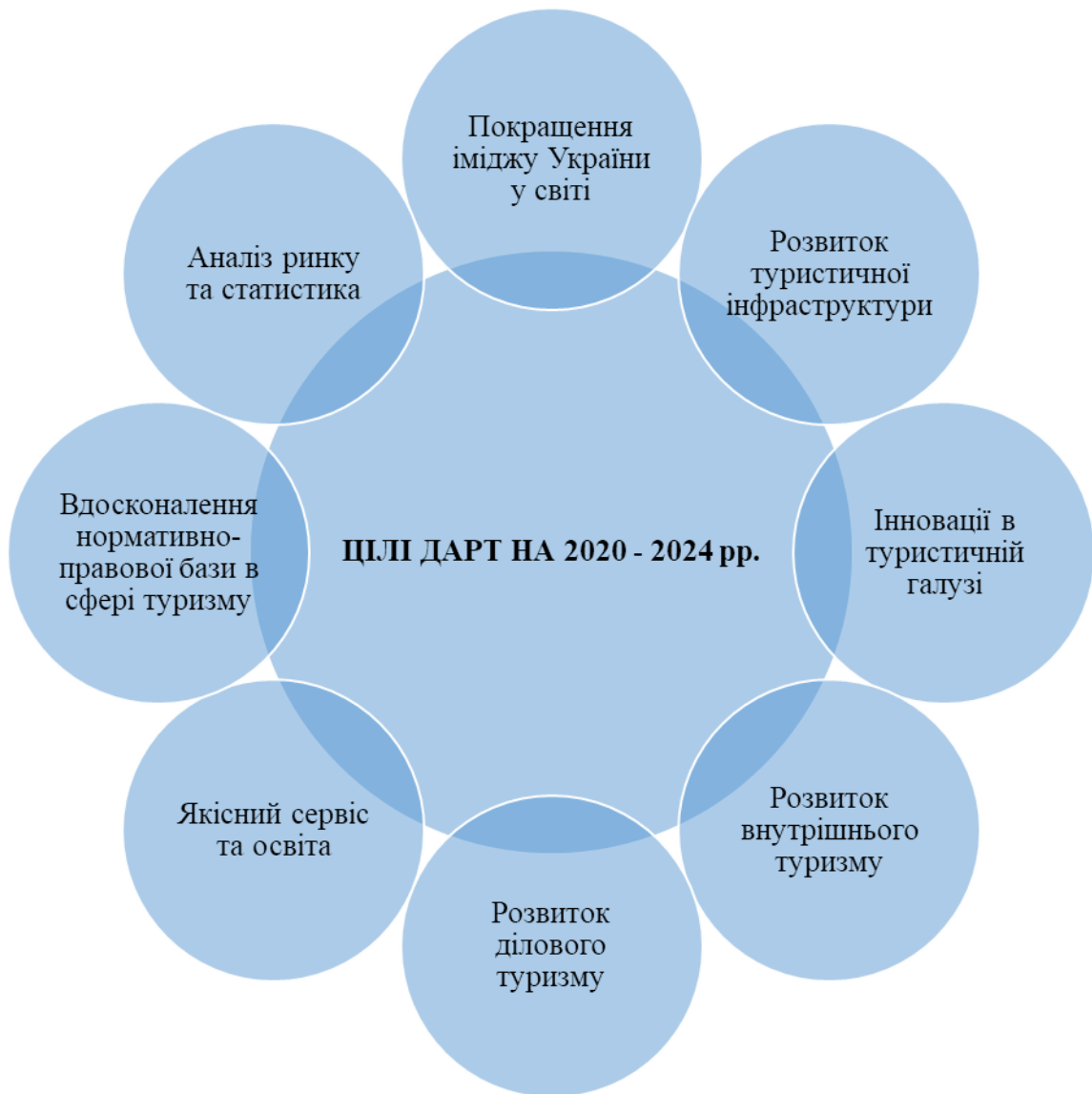

Рис. 1.2.5 – Основні цілі ДАРТ на 2020 – 2024 рр. [59]

Поліпшення якості національного туристичного продукту, ефективне використання культурного потенціалу країни повинне регулюватися законодавством. Невід’ємною складовою забезпечення розвитку культурно-пізнавального туризму є нормативно-правова база, яка регулює організацію туристичної діяльності. У сфері туризму нормативно-правова база містить низку законів, кодексів, указів, нормативно-правових актів та інших важливих законодавчих ініціатив.

Основними цілями державного регулювання в галузі туризму є [59]:

- забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, відновлення і зміцнення здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав;
- безпека туризму, захист прав та законних інтересів туристів, інших суб'єктів туристичної діяльності та їх об'єднань, прав та законних інтересів власників або користувачів земельних ділянок, будівель та споруд;
- збереження цілісності туристичних ресурсів України, їх раціональне використання, охорона культурної спадщини і довкілля, врахування державних і громадських інтересів при плануванні й забудові територій;
- створення сприятливих умов для розвитку індустрії туризму, підтримка пріоритетних напрямів туристичної діяльності.

Регулювання в галузі туризму здійснюють такі державні органи:

- Верховна Рада України;
- Кабінет Міністрів України;
- центральний орган виконавчої влади в галузі туризму;
- місцеві державні адміністрації;
- органи місцевого самоврядування;
- інші органи в межах їх компетенції.

Всі нормативно-правові акти у галузі туризму можна умовно поділити на дві групи:

- нормативно-правові акти загального значення;
- нормативно-правові акти, що відносяться до спеціального законодавства з питань регулювання туристичної діяльності.

Детальну структуру даного розподілу зображено на рис. 1.2.6 та рис. 1.2.7.

В правовому забезпеченні туризму важливе місце займають підзаконні нормативно-правові акти. Це, зокрема, Укази Президента України, Постанови

Кабінету Міністрів України, Постанови Верховної Ради України, накази міністерств та відомств.

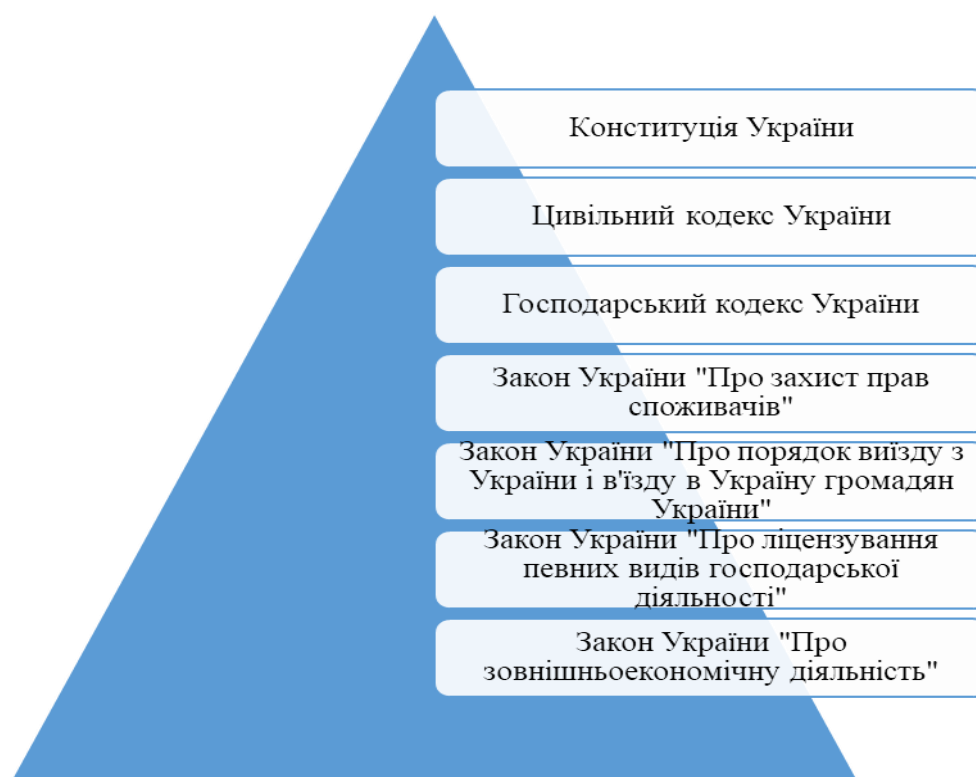

Рис.1.2.6 – Нормативно правові акти загального значення [21, 49]

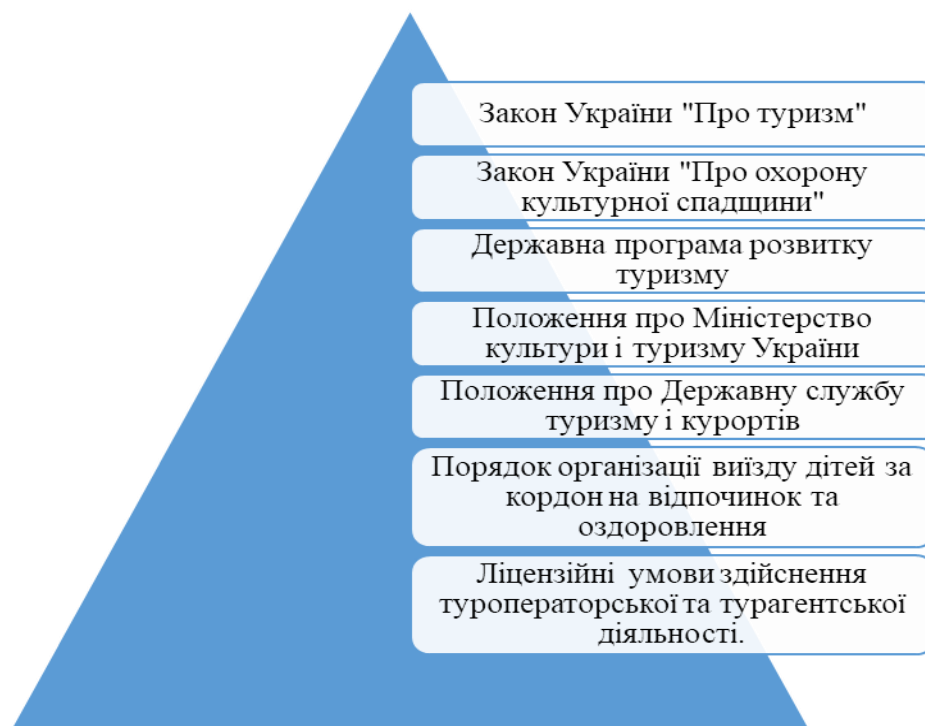

Рис.1.2.7 – Нормативно-правові акти, що відносяться до спеціального законодавства з питань регулювання туристичної діяльності [45, 52]

Також досить велику кількість нормативно-правових актів з питань туризму становлять міжнародні правові акти (МПА):

- Міжнародні договори;
- Міжнародні конвенції;
- рекомендаційні акти Всесвітньої туристичної організації;
- рішення чи декларації міжнародних конференцій з туризму;
- рекомендації міжнародних організацій та ін.

Отже, дослідивши культурно-пізнавальний туризм в Україні та Львівському регіоні, можна зробити такі висновки: по перше, незважаючи на складну фінансову ситуацію в країні та світі, туристична галузь й надалі розвивається. По друге, для стійкого розвитку пізнавального туризму необхідна підтримка і об'єднання всіх сфер, які пов'язані із туризмом, особливо держави, органів місцевого самоврядування. По третє, нормативно-правова база, яка регулює організацію туристичної діяльності, повинна стати більш досконалою задля розвитку культурно-пізнавального туризму.

Розвиток культурно-пізнавального туризму неможливий без наявності історико-культурної спадщини регіону, саме тому, далі будемо розглядати історико-культурну спадщину Львівщини.

1.3 Історико-культурна спадщина регіону як ресурсна база розвитку культурно-пізнавального туризму

Історико-культурна спадщина - це пам'ятки історії та культури, які є унікальними свідками минулого, джерелом формування суспільних поглядів громадян, історичного пізнання. «Пам'ятки створюють особливий світ, являються важливою складовою культурного, ідеологічного середовища, в якому, так само, як в природному, живе людина, вони пов'язані з далеким минулим, революційними та воєнними подіями. Вулиці, площі, канали, будинки, парки – нагадують творіння минулого, в які вкладені талант їх творців

і любов поколінь, входять в людину, стають мірилом прекрасного. Якщо людина байдужа до пам'яток своєї країни, вона байдужа і до своєї країни» – писав академік Д. С. Лихачов, який проблему пам'яті історії і культурної спадщини підняв одним із перших [27].

Безпосередньо, туристичний імідж країни чи регіону, формування туристичного попиту залежить від історико-культурних ресурсів. Адже, для туристів історико-культурні ресурси мають високу популярність, вони пізнають навколишнє середовище, змістовно проводять вільний час, знайомляться з історією, культурою, звичаями. У кожній країні і у кожного регіону ці ресурси свої, автентичні, індивідуальні і необмежені. Як і будь-які ресурси вони вимагають до себе вмілого, дбайливого, наукового і творчого підходів у використанні в цілях туризму. Саме об'єкти історико-культурної спадщини є основою для створення і розробок туристичних напрямків і маршрутів.

Історико-культурні ресурси можна поділити на два типи (рис. 1.3.1)

Рис. 1.3.1 – Типи історико-культурних ресурсів [10]

Львівська область відноситься до найбільш мальовничих регіонів України. Вона багата правічними лісами, квітучими полонинами, цілющими джерелами, лікувальним мікрокліматом, красою гір та рік. Львівський край має багатовікову історію, розмаїтню та самобутню культуру, значні природні

ресурси. Туристична індустрія Львівщини є однією з найбільш розвинених в Україні. Проблема розвитку туризму є пріоритетною, актуальною в економічному розвитку області, адже даний регіон має неабиякі історико-культурні, соціально-економічні, природні та суспільні ресурси, які сприяють розбудові туристичної інфраструктури. Підприємства, які працюють в галузі надання туристичних послуг розвивають різні види туризму, відкривають нові туристичні маршрути.

Львівщина має потужні туристичні магніти, неабиякий культурно-мистецький та історико-архітектурний потенціал. Цей регіон найбагатший за кількістю і значимістю культурних, архітектурних та сакральних пам'яток, так загальна кількість історичних пам'яток налічує 8441 одиницю, архітектурних – 1235 одиниць, культурних – 611 одиниць. Також у Львівській області 5 об'єктів внесено до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО: Ансамбль історичного центру Львова, церква Святого Юра в Дрогобичі XVI–XVII ст., церква Пресвятої Трійці в Жовкві 1720 року, Собор Пресвятої Богородиці в Маткові 1838 року, церква Зіслання Святого Духа в Потеличі 1502 року. Даний регіон налічує велику кількість замків: Бродівський, Добромільський, Жовківський, Золочівський, Львівський, Олеський, Підгорецький, Поморянський, Свірзький, Старосільський. Історико-культурні заповідники у кількості 10 одиниць: Державний музей-заповідник «Жовківський замок», Державний історико-культурний заповідник «Тустань», Державний історико-культурний заповідник у Белзі, Державний історико-культурний заповідник «Нагуєвичі», Історико-культурний заповідник «Личаківський цвинтар», Державний музей-заповідник «Олеський замок», Державний музей-заповідник «Золочівський замок», Історико-культурний заповідник «Давній Пліснеськ», Історико-культурний заповідник «Стільське городище», Історико-культурний заповідник «Древній Звенигород». До Списку історичних населених місць входять 56 міст і сіл Львівщини. Ці місця мають вагомий історичний, архітектурний, культурний цінність для регіону, вони славляться народними ремеслами, умільцями, майстрами, які через покоління передають своє ремесло і прославляють Львівщину далеко за її

межами. Тут зосереджені такі види ремесел як: ткацтво, вишивка, гаварецька кераміка, лозоплетіння, писанкарство, гончарство, ковальство, глинянські килимки, яворівські забавки, створення ляльки-мотанки та ін. В даному регіоні проводиться багато фестивалів, конференцій, форумів та виставок, що є туристично привабливими [64]. Також у Львівській області розташована велика кількість музеїв, картинні галереї, декілька театрів та органний зал.

Далі розглянемо ті, історико-культурні об'єкти, які є найбільш популярними і значущими для туристів Львівського регіону. Отож, почнемо із замків, а саме – «Золота підкова Львівщини». Цей маршрут приваблює туристів архітектурою, містичною історією, мальовничими пейзажами, зручністю розташування – чотири замки оточують м. Львів з усіх боків, розташовані поблизу трас і туристи встигають протягом дня детально оглянути їх усі. А така назва, бо маршрут, накреслений на карті нагадує форму підкови.

Почнемо із найвідомішого замку Львівщини – Олеського. Розташований на пагорбі, серед висохлих боліт, цей замок має середньовічний дух. Туристи захоплюються скарбами та атмосферою замку, красою паркових алей з химерами. Цікаві факти про нього: король Польщі Іоанн III Собеський був онуком воєводи Яна Даниловича і народився в Олеському замку в 1629 році; дитинство Богдана Хмельницького пройшло в с. Олесько; розміри полотна «Битва під Віднем», розташованого в замку складають $7,65 \times 7,31$ м; назва монастиря капуцинів може викликати асоціацію з сучасним капучино (це не випадково - один із ченців цього релігійного ордену винайшов оригінальний рецепт кави); замок і парк неодноразово ставали місцями зйомок фільмів. У замку також проводяться фестивалі, конкурси народного мистецтва та лицарські турніри [36].

Підгорецький замок – це найкращий замок, що знаходиться на Золотій Підкові, і, мабуть, один із найкращих замків, проте він найгірше підтримується та відновлюється. Туристів захоплює і зачаровує архітектурний стиль замку прекрасний і приголомшливий. Незважаючи на занедбаність, занепалий стан

замку надає йому атмосферну задумливу ауру. Цей замок у минулому постраждав від війни, пожежі та руйнувань. Але оболонка та архітектура замку залишаються вражаючими, і неважко зрозуміти, що може зробити реставрація, щоб підвищити цінність цього місця та розкрити його потенціал. Нібито привид переслідує замок. Дружину попереднього власника чоловік вбив через роман, і він поховав її у стінах підвалу. Цей міф додає привабливості замку. Хоча цікаво вдивлятися в кожне з затемнених вікон замку, очікуючи побачити жінку в білому, що заглядає назад [58].

Золочівський замок – це музей та відділ Львівської картинної галереї. У залах палацу розміщено кілька експозицій, які описують непросту історію замку. Туристів приваблює оригінальна обстановка інтер'єрів, середньовічні меблі, картини (старі копії шедеврів відомих європейських художників), а також мисливські трофеї та унікальні колекції гербів 17-18 століть. Китайський палац Золочівського замку - унікальна пам'ятка архітектури. У Європі є лише три китайських палаци, і одним із них туристи можуть милуватися в Золочеві. Китайський палац був оновлений в 2004 році і відкритий для туристів. У китайському палаці є музей східних культур. Відвідувачі можуть побачити унікальні експонати - предмети східного мистецтва, такі як подарунки послів Сходу. Одним з найцікавіших експонатів Золочівського замку є камені із зашифрованими написами. Написи, датовані кінцем XIV - початком XV століття, ще не прочитані. Камені були привезені у 2000 році з околиць Золочева, села Новосілки. Вважається, що написи могли бути зроблені тамплієрами, які також могли належати замку, руїни якого збереглися в околицях Новосілок [58].

Замок Свірж – замок у стилі пізнього Відродження, розташований на горі Белз. У замковому парку збереглася церква, заснована в XV столітті. Це цегляна будівля у стилі ренесансу. Над входом є залишки благородної емблеми колишніх правителів та фрагменти старих фресок, на жаль, зараз пофарбованих у золото. Від замку до церкви проходив підземний хід, поглиблену частину якого видно з рову, що оточував замок біля перекидного мосту. Навколо

будівель є парк, загалом ця територія називається "Карпати в мініатюрі". У 1978 році тут відбулися єйомки фільму «Д'Артаньян і три мушкетери», і замок Свірж виконував кілька «ролей»: маєток графа Д'Артаньяни в Гасконі, монастир Бетюнські, де була отруєна Констанція, бастіон Сен-Жерве, де воювали мушкетери, а на галявині біля вежі Людовик XIII слухав шепіт Кардинала про діамантові підвіски [58].

І який турист у Львові не бував на Ринковій площі? Чудова архітектура палаців, фонтанів, статуй приваблюють і закохують в себе туристів. Площа Ринок є серцем Львова. Дивно, але на цій відносно невеликій території є 45 захищених архітектурних пам'яток. Кожна споруда має власну захоплюючу історію, але найдавнішими та найчастіше вражаючими є Чорна Кам'яниця (Будинок Чорного Каменя) та Палац Корнякт (також його називають Палацом короля Яна III Собеського). Імпозантна споруда посередині площі- це мерія [36].

Наступна не менш визначна та популярна архітектурна пам'ятка Львівщини – це палац Потоцьких. Палац, заснований в 1880 році і належав родині польського графа Потоцького, побудований у стилі французького класицизму. Інтер'єр палацу був оформлений у стилі Людовика XVI і вражає розкішшю живопису, позолоти, ліпнини та мармуру. Після Другої світової війни його використовували для різних цілей. Донедавна він служив палацом, навіть шлюбним. Зараз тут знаходиться музей європейського мистецтва.

Личаківське кладовище – один із найвеличніших некрополів Європи, заснований у 1786 році. Співробітники музею працюють над новими цікавими проектами. Тут можна замовити не тільки традиційну екскурсію по кладовищу, але й замовити нічну пішохідну екскурсію по кладовищу. Є інша екскурсія - електричним автомобілем по території музею. Відвідувачам пропонується також фільм "Слідувати шляхами львівського некрополя". На сьогодні це або музей (площа 42 га), або місце поховання (понад 400 000 поховань). На його території знаходяться скульптури та архітектурні пам'ятки, виконані відомими майстрами: Х. Вітвером, А. Шимзером та І. Шимсером, П. Ейтелем, Х. Періє,

Ю. Марковським, І. Левинським, Г. Кузневичем та іншими. Кладовище отримало статус музею в 1991 році, 25 листопада. На його території регулярно проводиться реставрація та модернізація. Тут знаходиться одна з найцікавіших скульптурних колекцій у Європі. Ці скульптури є або шедеврами, або вони також можуть прикрасити будь-який парк. Вони розповідають відвідувачам про похованих людей за допомогою символів та алегорій. Головною алеєю тут є місце, де поховані видатні люди: Іван Франко, письменник, поет і драматург; Соломія Крушельницька, відома оперна співачка; Маркіян Шашкевич, засновник нової української літератури в Галичині та інші відомі діячі місцевої історії та культури [36].

Щодо об'єктів екологічного туризму, для якого тут створені всі умови для розвитку, то Львівська область нараховує теж чималий список національних та історичних пам'яток природи:

- природний заповідник «Розточчя» (площею у 2084,5 га);
- 2 національних природних парки – «Яворівський» (7078,6 га та «Сколівські бескиди» (35684 га);
- 37 заказників;
- 176 пам'яток природи;
- 48 заповідних урочищ;
- 261 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва;
- 3 ботанічні сади та 1 зоологічний парк.

Детальний перелік об'єктів історико-культурної спадщини національного та місцевого значення Львівської області, занесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України наведемо у додатку А.

Стаття 54 Конституції України передбачає, що держава забезпечує збереження і охорону культурної спадщини. Відповідно, органи державної влади та місцевого самоврядування створюють належні умови для збереження і охорони культурної спадщини на місцях [21].

Закон України «Про охорону культурної спадщини», який був прийнятий 08.06.2000, визначає основні засади державної політики у сфері охорони

культурної спадщини, роль регіонів і місцевого самоврядування в здійсненні цієї політики [48].

В цьому році Міністерством Культури та інформаційної політики України було анонсовано перелік 24 пам'яток архітектури Львівщини для реставрації та відновлення протягом 2021 – 2024 рр. До цього списку увійшли 7 замків та палаців («Свірж», «Старе Село», «Тартаків», «Сколе», «Поморяни», «Броди», «палац Потоцьких»), 4 костели (костел XVIII ст. у Годовиці, костел Успіння Богородиці с. Білий Камінь, костел Різдва Богородиці XVII ст. м. Комарно, костел Зіслання Святого Духа та монастир Бернардинів у Червонограді), 6 церков (церква Різдва Богородиці XVI ст. у смт. Щирець, монастирський храм з дзвіницею у с. Підкамінь, іконостас дерев'яної церкви Собору Богородиці зі списку ЮНЕСКО у с. Матків, церква св. Михайла XVII ст. у с. Ісаї Турківського району, церква Воздвиження Чесного Хреста XVII ст. у Дрогобичі) та 6 культурних закладів (фасад музею «Дрогобиччина», експозиційні зали музею історії релігії (пл. Музейна, Львів), дах і фасад бібліотеки Стефаніка у Львові, Львівський театр ім. Леся Курбаса, ратуша XVIII ст. у Добромилі, житниця XVIII ст. у Дрогобичі, облаштування історико-культурного парку у Звернигороді) [35].

Отже, Львівщина має невичерпний культурно-історичний потенціал, що сприяє розвитку і удосконаленню туристичної галузі регіону. Перелік культурно-пізнавальних атракцій регіону наведено в Додатках А, Б. Тут створено велику кількість туристичних маршрутів, які демонструють туристу історію архітектури, мистецтва, містобудування, дають можливість відвідати і насолодитися природою краю, а саме пам'ятками природи. Проте, в області існує ряд проблем, вирішення яких допоможе пришвидшити розвиток туристичної індустрії, покращити стан історико-культурних пам'яток.

Дослідивши у першому розділі кваліфікаційної роботи організацію туристичної діяльності, нормативно-правову базу розвитку культурно-пізнавального туризму, історико-культурну спадщину у Львівській області, доцільно зробити наступні висновки:

Туристична діяльність Львівщини має великий потенціал для розвитку. Володіючи такими сферами гостинності як: багаті природні ресурси, вдале природно-географічне розташування, велика кількість культурних історичних цінностей, сприятливі природно-кліматичні умови, будучи центром культурного розвитку Західної України, туризм у Львівській області може розвиватися, збагачуватися новими туристичними місцями та маршрутами, тим самим збільшуючи потоки туристів і прибутки регіону. Кількість суб'єктів туристичної діяльності, що працювали на Львівщині щорічно зростає. На кінець 2019 р. їх кількість становила 420 суб'єктів туристичної діяльності, що на 342 більше, ніж у 2018 р, що свідчить про розвиток туристичної діяльності в даному регіоні. Дослідивши культурно-пізнавальний туризм в Україні та Львівському регіоні, можна зробити такі висновки: по перше, незважаючи на складну фінансову ситуацію в країні та світі, туристична галузь й надалі розвивається. По друге, для стійкого розвитку пізнавального туризму необхідна підтримка і об'єднання всіх сфер, які пов'язані із туризмом, особливо держави, органів місцевого самоврядування. По третє, нормативно-правова база, яка регулює організацію туристичної діяльності, повинна стати більш досконалою задля розвитку культурно-пізнавального туризму. Львівщина має невичерпний культурно-історичний потенціал, що сприяє розвитку і удосконаленню туристичної галузі регіону. Тут створено велику кількість туристичних маршрутів, які демонструють туристу історію архітектури, мистецтва, містобудування, дають можливість відвідати і насолодитися природою краю, а саме пам'ятками природи. Проте, в області існує ряд проблем, вирішення яких допоможе пришвидшити розвиток туристичної індустрії, покращити стан історико-культурних пам'яток, популяризувати дану місцевість не тільки в межах країни, а і за кордоном.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1 Роль музейних закладів Львівської області в забезпеченні пізнавальної рекреаційної діяльності та історико-культурного туризму

Завдання музейної галузі – популяризація та збереження безцінних пам'яток історії, культури, мистецтва.

Одним із пріоритетів державної політики подальшого культурного розвитку нашої країни є збереження культурних надбань. За часи розбудови Української незалежності гостро стояло питання національної самосвідомості громадян та відродження історичної пам'яті. Катастрофічно знизилася статистика відвідувань музеїв [37]. Та українці впоралися із цим викликом. Музеям вдалося вижити і розвиватися в майбутньому.

Суспільний інтерес протягом останніх років в Україні до відвідування музеїв зростає. Щоденно відвідують музеї тисячі українців, іноземних туристів, прагнучи побувати в давньому минулому, познайомитися з історією, культурою, мистецтвом українського народу, побачити сьогодення України, її здобутки. Народна мудрість наголошує: «Не вартий майбутнього той народ, який не цінує свого минулого». Все, що є гордістю нашого народу, що описує нашу багатовікову історію, здобутки дбайливо зібрано і зберігається у музеях України. В Законі України «Про музеї та музейну справу» прийнятому 29 червня 1995 року зазначено: «музеї, як культурно-освітні та науково-дослідні заклади, призначені не тільки для вивчення, збереження і використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, але і для залучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини» [46]. Важливість музеїв у суспільному житті підтверджується й щорічним відзначенням світовою спільнотою Міжнародного дня музеїв 18 травня.

Наш час диктує для музеїв нові підходи в організації експозицій, проведенні екскурсій та і взагалі в роботі всієї музейної сфери. З'являються інтерактивні експозиції, багато інформації кожен українець і закордонний турист може дізнатися з «Інтернету», інформація про діяльність музеїв висвітлюється в різних мас-медіа.

Популяризувати музейну сферу можна через громадські організації, рекламну діяльність. Також музейна сфера України повинна шукати нові форми співпраці та інтеграції з світовим та європейським музейництвом, обмінюватися інформацією. Музейна галузь Львівщини посідає 2 місце в Україні за привабливістю [36].

Основний фонд музейних експонатів Львівської області станом на 1 січня 2019 року склав 1 млн. 582 тис. 689 предметів, що становить 12,9% від усього Музейного фонду України [37]. Загалом Львівська область налічує 175 музеїв, із них: 4 національні, 154 громадських, 2 НАН України, 5 КЗ ЛОР, 2 заповідники КЗ ЛОР, 4 міського підпорядкування, 4 районного підпорядкування. За останніми офіційними даними статистики у 2019 році у Львівській області налічувалося 27 державних музеїв. Як змінювалася кількості музеїв досліджуваного регіону впродовж 2013 – 2019 рр. показано на рис. 2.1.1 [37].

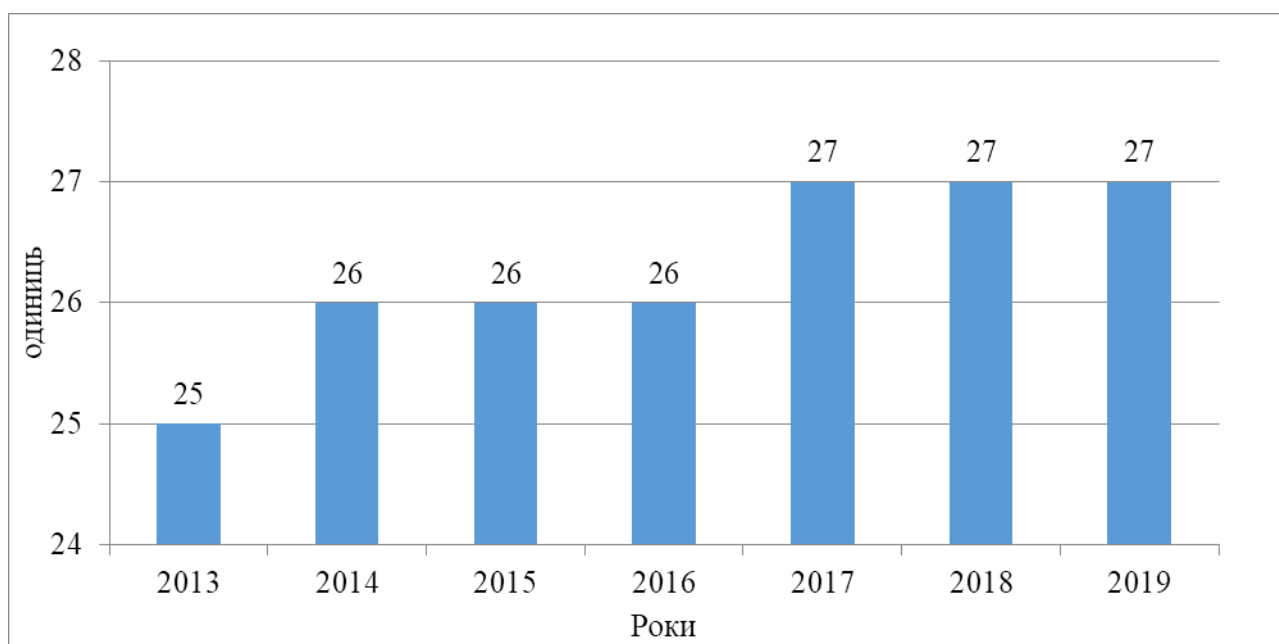

Рис. 2.1.1 – Кількість державних музеїв Львівщини у період 2013-2019 рр. [37]

Відповідно даних статистики, за останні 3 роки (статистика за 2020 р. відсутня) кількість музеїв залишилася незмінною [37]. У вільному доступі маємо дані лише по державним музеям, точну кількість музеїв приватної власності визначити неможливо.

За даними головного управління статистики у Львівській області відносна частка профільної приналежності музеїв зображена на рис. 2.1.2.

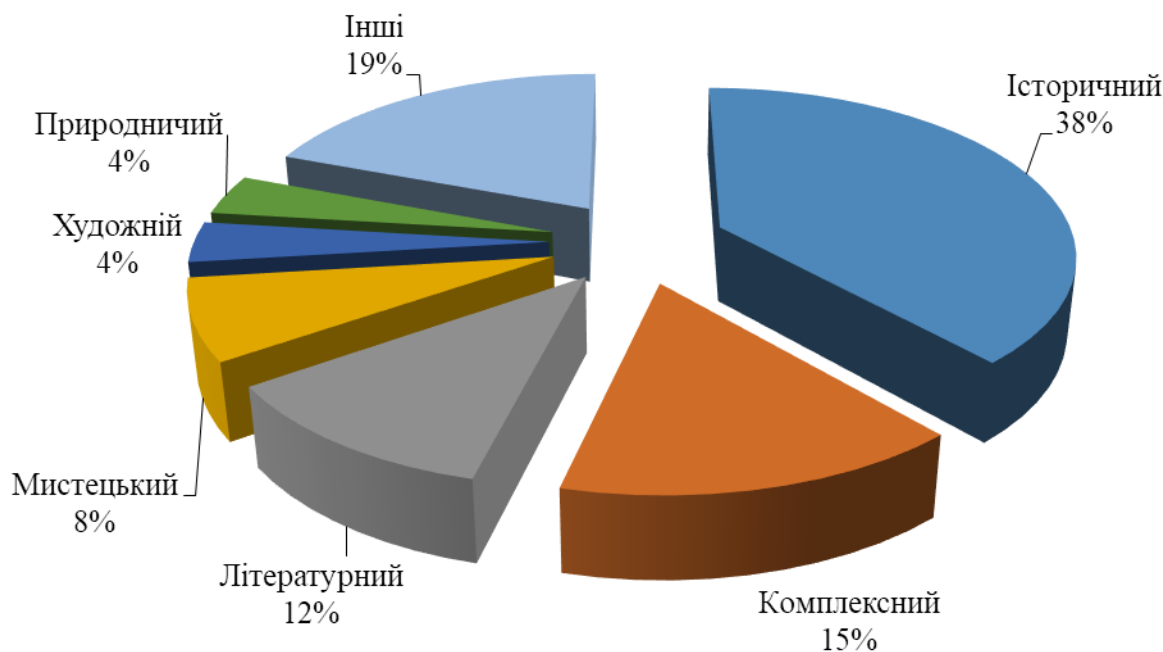

Рис. 2.1.1 – Профільний розподіл музеїв Львівщини [36]

Відвідують музеї у Львівському регіоні здебільшого учні, слухачі та студенти, що складає 51,8% всіх відвідувачів. При цьому, перевага надається історичним, мистецьким та художнім музеям.

За інформацією Львівського департаменту з питань культури, до списку найбільш відвідуваних музеїв регіону увійшли: Львівський історичний музей, Львівська національна галерея мистецтв ім. Б. Г. Возницького, Львівський музей історії релігії, Музей народної архітектури та побуту у Львові та Національний музей імені Андрея Шептицького [36].

У табл. 2.1.1 наведемо характеристику найбільш популярних музеїв Львівщини.

Таблиця 2.1.1

Характеристика найбільш відвідуваних музеїв Львівської області. Складено на основі [36]

Назва	Характеристика
Львівський історичний музей	Один з найбільших та найбагатших музеїв України. Заснований у 1893 році, у своїх колекціях налічує понад 370 тисяч експонатів, які розміщуються у 10 будівлях. Щороку його експозиції оглядає понад 400000 відвідувачів.
Львівська національна галерея мистецтв ім. Б. Г. Возницького	Це найбільший художній музей в Україні в якому зібрані унікальні твори живопису, скульптури, графіки, іконопису, раритетних меблів. Збірка музею налічує понад 62 тисячі творів світового та національного мистецтва від античних часів до наших днів. До складу галереї входять 16 музейних комплексів, які працюють як окремі відділи або сектори. Ідея заснування бере початок в ХІХ ст.
Львівський музей історії релігії	Тут зібрано матеріали з історії світових і національних релігій. Музей має 4 філії: Червоноградська (1980), Сокальська "Людина. Земля. Всесвіт" (1991), Інститут релігієзнавства (1993), Музей-садиба родини Антоничів (2009). У колекціях налічується понад 50 тисяч експонатів. Багато з них мають унікальну культову, мистецьку та історичну цінність. Зокрема, велика збірка ікон ХVІ-ХІХ ст., чимала колекція Біблій (зокрема Острозька Біблія 1581 р.), релікварій св. Аронтія ХІ ст.
Музей народної архітектури та побуту у Львові	Музей на сьогодні є одним з найбільших музеїв просто неба в Європі. Створений в 1971 році. Головною метою музею є збереження дерев'яної народної архітектури, побутових артефактів, художніх артефактів з усіх етнографічних зон. Музей складається з 105 предметів народної архітектури. Музейна колекція налічує 22 тис. об'єктів, 120 дуже рідкісних та унікальних стародруків.
Національний музей імені Андрея Шептицького	Заснований 1905 року. В експозиції представлено найбільше та найповніше зібрання українського середньовічного сакрального мистецтва ХІІ-ХVІІІ ст.: іконопис, рукописи та стародруки, декоративна різьба, металопластика, гаптовані тканини, а також пам'ятки українського бароко – Жовківський та Богородчанський іконостаси та український живопис кінця ХVІІІ - ХІХ ст. Фонди музею налічують понад 170 000 одиниць.

Не менш цікавими для туристів є так звані «нетрадиційні музеї» приватної власності, які своїми унікальними колекціями відомі далеко за межами України: це Музей скла (складається з двох частин - історичної, де представлені експонати з І-ХХ ст. та сучасної, де представлені вироби мистецького скла, створені учасниками Міжнародних симпозіумів з видувного

скла у Львові з 1989 р.), Музей модерної скульптури Михайла Дзиндри (Цей музей являє собою колекцію модерністської керамічної скульптури американсько-українського скульптора Майкла Дзиндри, який повернувся в Україну в 1991 році, щоб заснувати цей музей (який нині належить до Львівської картинної галереї)., Львіварня (інтерактивний музей пивоваріння та сучасний арт-центр, де проходять виставки, концерти та культурні події. Завдяки інтерактивним експонатам музею кожен з відвідувачів може відчути себе справжнім пивоваром, «доторкнутися» до історії пива і «заглянути» в процес пивоваріння. Для всіх бажаючих є прекрасна можливість продегустувати 12 видів кегового пива.), Музей ідей (тут народжуються, ростуть і реалізуються різноманітні творчі ідеї та проекти. Основним видом діяльності Музею є проведення культурно-мистецьких акцій.), Аптека-музей «Під чорним орлом» (відкрилась з 1735 року найстаріша аптека в Україні. Зараз експонатами є антикварне аптечне обладнання: таблеткові машини, сушильні шафи, сушільні шафи, екстракційні преси, посібники з рецептів, тут знаходиться найповніша медична бібліотека у Східній Європі, лабораторія алхіміка та ін.), Тюрма на Лонцкого, Дім Франка, Народний музей метрології та вимірювальної техніки, Музей-садиба Степана Бандери, Музей історії пожежної справи, Народний музей Бойківщина (скарбниця історії, ритуалів, звичаїв, культури та побуту Бойка. Музей був заснований у 1987 році бібліотекарями і діяв на той час як відділ бібліотеки. У 1997 році музей «Бойківщина» отримав звання народного музею, і зараз діє як окремий структурний підрозділ управління культури і туризму) та ін. [36].

В рамках проекту «Відвідай», що був реалізований завдяки програмі розвитку культури Львівщини на 2018 – 2020 роки, можна відвідати 25 музеїв регіону онлайн. Основоположником цього проекту є департамент з питань культури, національностей та релігії облдержадміністрації. Маючи при собі електронний гаджет із доступом до мережі Інтернет, можна оглядати будь-який із 25 музеїв знаходячись у будь-якому куточку світу. Робота над розширенням

кола інтерактивних музеїв Львівщини триває і надалі, адже, мета проекту – зробити музеї доступними для будь-де і для всіх [39].

Щоб розпочати віртуальну подорож музеями, достатньо перейти за посиланням: <http://old.dailylviv.com/3D/loda>. Це посилання на сайт Львівської облдержадміністрації, відкривши який, можна вибрати бажаний тур на віртуальній карті (рис. 2.1.3).

Рис. 2.1.2 – Сайт інтерактивного музею «Відвідай» [39]

Львівський регіон багатий музеями, які відомі і приваблюють туристів не тільки з України, а й з-за кордону. Чим же музеї Львівщини окрім своєї величі, чисельності, різноманіття можуть привабити туриста? Це, насамперед, великий вибір екскурсій (шкільні, університетські, дитячі, юнацькі, для людей похилого віку, можливість більшості з них проводити на іноземних мовах (англійська, польська). Також більшість музеїв дозволяють проводити екскурсії із власним екскурсоводом, що є працівником музею. До переваг також можна віднести середню вартість квитка у львівських музеях, яка становить 20 грн., дозволена фото та відео зйомка майже у всіх музеях, більше половини музеїв мають вебсайт та сторінки у соцмережах. Та є й недоліки у організації музейних турів: перш за все це погана навігація, без якої туристам важко знайти потрібний

музей, належні умови для людей з обмеженими можливостями (пандуси, мова Брайля), дуже мало музеїв мають змогу продавати квитки через Інтернет, мало облаштованих місць для відпочинку туристів, відсутні вбиральні [36].

До цієї карти додається перелік музеїв, які можна відвідати віртуально (рис. 2.1.4).

Інтерактивні музеї Львівщини

- Меморіальний музей Михайла Грушевського, м. Львів
- Національний музей-меморіал "Тюрма на Лонцкого", м. Львів
- Музей генерал-хорунжого УПА Романа Шухевича, м. Львів
- Історико-меморіальний музей полковника Євгена Коновальця, с. Зашків
- Музей Слави Стецьков Юшківцях, с. Юшківці
- Меморіальний комплекс "Борцям за волю України", м. Стрий
- Меморіальний музей-садиба родини Бандерів, м. Стрий
- Музей-садиба Степана Бандери, с. Воля Задеревацька
- Народний музей визвольної боротьби ОУН і УПА, с. Кавсько
- Музей гетьмана Петра Сагайдачного, с. Кульчиці
- Музей визвольної боротьби, с. Чуква
- Музей підпільного штабу УПА генерала Романа Шухевича, с. Грімно
- Державний історико-культурний заповідник "Нагуєвичі", с. Нагуєвичі
- Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка, м. Львів
- Львівський музей історії релігії, м. Львів
- Музей "Староскварявський іконостас XVI - XVIII ст.", с. Стара Скварява
- Музей Арсенал, м. Львів
- Кам'яниця Корнятка, м. Львів
- Відділ давньої історії України, м. Львів
- Музей-садиба родини Антоничів, с. Бортятин
- Меморіальний музей Олекси Гасина, с. Конюхів
- Музей Новітніх Героїв, м. Рудки
- Музей історії у Львові ім. А. Шептицького
- Українське мистецтво XX ст., відділ Національного музею у Львові ім. А. Шептицького
- Сектор "Літературний Львів I половини XIX - XX ст." Львівського історичного музею

Рис. 2.1.4 – Список музеїв Львівщини, які можна відвідати віртуально [39]

Львівською ОДА затверджена Комплексна програма «Розвиток культури, підвищення туристичної привабливості, збереження національної пам'яті, культурної спадщини та промоції Львівської області на 2021 – 2023 роки»

передбачає ряд завдань і відповідних заходів, які безпосередньо мають покращити стан музейних закладів регіону, пізнавальної рекреаційної діяльності та історико-культурного туризму [20]. Розроблений цілий напрям підтримки музеїв, який розроблявся фахівцями музейної галузі, науковцями, представниками громадських організацій, потенційних туристів. Напрямок підготовлено згідно до Конституції України, законів України «Про музеї та музейну справу», «Про культуру», «Про місцеве самоврядування в Україні». У таблиці 2.1.2 наведено перелік завдань на 2020 – 2023 рр., які сприятимуть розвитку музейної галузі та історико-пізнавального туризму в регіоні.

Таблиця 2.1.2

Перелік завдань, заходів та показників для покращення музейної галузі, історико-культурного туризму, що передбачені обласною (державною) комплексною Програмою розвитку на 2020 – 2023 рр. [20]

Назва завдання	Перелік заходів	Фінансування, обсяги тис. грн.	Очікуваний результат
1	2	3	4
Підтримка музеїв області	Створення пересувних інтерактивних музейних проектів	400	Створення інтерактивних музейних проектів, інтерактивне навчання відвідувачів, популяризація культурної, історичної спадщини, збільшення кількості відвідувачів музеїв
	Реставрація музейних предметів та експонатів	100	Збереження музейних предметів, які є надбанням держави, зміцнення престижу Львівщини як вагомого центру музейної галузі, збільшення кількості відвідувачів музеїв
Управління людськими ресурсами у сфері туризму, курортів та рекреації	Організація навчальних тренінгів для представників індустрії гостинності, представників туристично-рекреаційного комплексу, сільського та зеленого туризму, екскурсоводів, гідів-перекладачів, гірських провідників, знакувальників та інших	-	Підвищено професійні навички, суб'єктів господарювання у галузі туризму, якість надання туристичних послуг, підвищено обізнаність щодо використання та поводження на природоохоронних територіях, створення безпечних умов для подорожей, заохочення громадян України до розвитку підприємництва у галузі туризму.

Продовження таблиці 2.1.2

1	2	3	4
Розвиток та модернізація туристичної, курортної та рекреаційної інфраструктури	Розробка, ознакування та впровадження туристичних шляхів на території області	700	Ознаковано туристичні шляхи, еко-пізнавальні стежки, автошляхи та маршрути, що проходять повз природоохоронні території, туристичні, історико-культурні об'єкти, покращено доступність та підвищено безпеку туристів, збільшено туристичні потоки, створено регіональну мережу туристичних шляхів області.
	Організація благоустрою у рекреаційних та курортних зонах та місцях для короткочасного відпочинку та проведення дозвілля	-	Покращено туристичну інфраструктуру, створено та облаштовано локації для комфортного активного, культурного, водного та інших видів відпочинку, сформовано позитивний імідж області як дестинації привабливої для подорожей
	Створення мережі локальних туристично-інформаційних центрів або встановлення туристичних терміналів для туристів у населених пунктах області із значним туристичним потенціалом		Створено локальні центри туристичної інформації для інформування туристів про локальні принади області, можливості харчування, розміщення, атракційні об'єкти та екскурсійні послуги.
	Облаштування основних туристичних об'єктів та локацій в області санітарно-гігієнічними зонами		Облаштовано сервісні та відпочинкові зони при туристичних об'єктах з метою прийому та обслуговування туристичних груп та індивідуальних туристів, що подорожують Львівщиною

Таким чином, музеям потрібно активно заявляти про себе, рекламувати свій туристичний потенціал, йти в ногу з часом, а саме працювати в інформаційному середовищі. Це, насамперед, соціальні мережі. За допомогою соціальних мереж можна підтримувати постійно зв'язок (не зважаючи на пандемію) з Інтернет-аудиторією. Кількість користувачів соціальними мережами щоденно зростає, отже, зростає і кількість потенційних туристів, які

отримають інформацію про музей в повному обсязі і вже плануватимуть його відвідати.

Потрібно активно рекламувати музей в соціальних мережах, бо користувачі Інтернет частіше відвідують сторінки соцмереж ніж сайтів. На сторінці в Facebook чи Instagram можна розповісти про музей, про його діяльність, просувати бренд музею. Щоб зацікавити свою аудиторію можна ділитися посиланнями на цікаві джерела інформації, розміщувати цікаві факти про експонати, факти про історичні події, постаті. Також є можливість проводити прямі ефіри, на яких обмінюватися корисною інформацією, цікавими фактами, проводити опитування та голосування, відповідати на питання підписників, обговорювати та дискутувати на різні теми, адже, живе спілкування це завжди цікаво.

Отже, найбільш перспективними є ті музеї, які відповідають вимогам часу, можуть презентувати унікальний музейний продукт на туристичному ринку, шукають кошти для розвитку і реклами, тобто співпрацюють з бізнесом, волонтерами, грантодавчими фондами і асоціаціями. Також музеям необхідно співпрацювати з туристичною індустрією, яка дає можливість створювати і реалізовувати разом спеціальні туристичні програми, маршрути, адже сам музей і його експонати не приваблюють до себе так туристів, як цікавий маршрут із різноманітними об'єктами.

Розвиток культурно-пізнавального туризму в регіоні, ареали та кластери розвитку розглянемо в наступному підрозділі роботи.

2.2 Ареали та кластери розвитку культурно-пізнавального туризму в регіоні

Львівська область є однією з небагатьох розвинених туристичних дестинацій України. У новій редакції Закону України «Про туризм» зазначається, що «дестинація (туристична) – місце призначення туристичної

подорожі (туристичної поїздки, туру, екскурсії), місце відвідування (територія, місцевість, місто, населений пункт, туристичний центр) особами, які не проживають постійно в даній місцевості і не належать до категорії місцевого населення» [55].

В попередніх підрозділах роботи ми вже розглянули детально декілька кластерів, що відіграють ключову роль у розвитку культурно-пізнавального туризму даного регіону. Проте, є ще низка кластерів, які можуть значно пришвидшити розвиток цієї галузі. Це, насамперед, театри, виставкові зали, бібліотеки, заповідники, ландшафтні парки, курорти.

Львівська область має вигідне географічне положення, з багатими водними, ландшафтними, історико-культурними ресурсами, що дають прекрасний потенціал для розвитку туристично-рекреаційної сфери. Кластери, які безпосередньо пов'язані з цими ресурсами є національні природні та регіональні ландшафтні парки.

Територія Львівської області налічує чотири національних природних і регіональних ландшафтних парки, які є не лише природоохоронними, але й рекреаційними та культурними установами. На їх територіях виокремлено спеціальні зони для різних форм туризму: пішого туризму, гірського велотуризму, кінного туризму, фото-сафарі та ін.).

Національний природний парк «Сколівські Бескиди» створений в 1999 р. Його територія охоплює площу 35684 га. Ландшафти парку з типовими та унікальними природними комплексами, що мають рекреаційне значення, важливе природоохоронне, екологічне значення. Він був створений з метою збереження, відтворення та раціонального використання ландшафтів західної частини Карпат. Тут налічується п'ять рекреаційних пунктів: «Водоспад на р. Кам'янка», «Колодка», «Павлів потік», «Майдан», «Тустань». Ці пункти обладнані стоянками для автотранспорту, місцями для розпалювання вогнищ, туристичними притулками (в урочищі «Дубина» та біля музею-фортеці «Тустань»). На території парку прокладено еколого-пізнавальні стежки та промарковано маршрути: «Бучина», «Крокус», «На гору Лопата», «На

водоспад», «Долиною річки Кам'янки», 1-2 денний туристичний перехід «м. Сколе - г. Парашка - с. Майдан» (протяжністю 28 км) [26].

Національний природний парк «Яворівський» створений у 1998 р. Займає площу 7078,6 га. На його території проходить Головний європейський водогін, це річки: Ставчанка, Стара Ріка, Дерев'янка, Свиня, Верещиця. Має лісостеповий ландшафт, багатий лісами. Його територія є частиною вузького гірського пасма завдовжки 75 км. Привабливими для туристів є горби-останці з масивними вапняками та пісковиками, невеликі карстові печери. На території парку функціонує чотири автобусно-пішохідних маршрути, сім еколого-пізнавальних стежок (облаштовані вказівниками, промарковані), чотири зони для відпочинку: «Верещиця», «Лелехівка», «Середній горб», «Козулька» (з рекреаційною інфраструктурою: власні водойми загальною площею 10,5 га, місця масового відпочинку, літні відпочинкові навіси, мангали, причали, містки для риболовлі, пляжі, рятувальні пости, літні відпочинкові будиночки). У всіх зонах відпочинку є енергопостачання, водопостачання та водовідведення, встановлено очисні споруди. Також на території парку діє рекреаційно-туристичний центр «Оселя Розточчя» з музеєм побуту і традиційної культури «Розточчя». Положення поблизу кордону з Польщею посилює цінність рекреаційних ресурсів парку [26].

Регіональний ландшафтний парк «Знесілля» знаходиться в межах м. Львів. Це унікальний заповідник, що містить велику кількість пам'яток неживої природи, геологічних, історичних, археологічних, архітектурних: потоки «Хомець» та «Глибокий», «Світовидове поле», «Гора Баба», «Род-Гора», церква Вознесіння IV-II ст. до н. е., костел св. Войцеха XVI ст., церква св. Іллі XVII ст.

На території національного парку «Північне Поділля» розташовані всі замки туристичного маршруту «Золота підкова», багато храмів, давньовов'янське городище Пліснеськ та інші пам'ятки культури.

В межах парків та навколо них активно розвивається сільський туризм, екотуризм. Це досить перспективні і прибуткові напрями для сільського

населення. Адже, туристів приваблює побут місцевого населення, його знання історії, традицій, культури, а також самотність краю.

Важливим кластером в туристичному напрямку даного регіону є велика кількість оздоровчих курортів, санаторіїв, гірськолижні курорти, що дуже приваблюють не тільки українців, а й іноземних громадян.

Адже, Львівщина – один з найпопулярніших регіонів для оздоровлення та відпочинку на Україні. Оздоровчий відпочинок на Львівщині можна обрати в будь-яку пору року. Тут зосереджена велика кількість рекреаційних ресурсів та сприятливі погодні умови. Регіон багатий мінеральними та лікувальними водами.

Сім лікувальних вод різного типу застосовують в місцевих санаторіях, оздоровчих курортах, таких як: «Моршин» - гастроентерологічний курорт з лікувальним фактором водою, «Великий Любінь» - один з найстаріших курортів Європи, основними лікувальними факторами є сірководнева вода Мацеста і грязі, «Трускавець» - лікують водами «Нафтуса», «Марія», «Софія», сіллю «Барбара», «Східниця» - має родовище мінеральної води «Нафтуса», що налічує 38 джерел і 17 свердловин з різним фізико-хімічним складом води, «Немирів», «Шкло» та ін. Лікують тут також торф'яними грязями «Немирівського», «Велико-Любінського», «Моршинського» родовищ та «родовище Шкло» [62].

Сюди приїжджають на лікування, а також профілактику таких захворювань як: шкірні, обміну речовин, захворювань органів травлення, опорно-рухового апарату, нирок, серцево-судинних захворювань та ін. лікування проводять висококваліфіковані фахівці з багаторічним досвідом. Кожен курорт має свої переваги і недоліки.

На рис. 2.2.1 представлено загальну характеристику переваг курортів досліджуваного регіону.

До Львівської області приїздить чимала кількість туристів лікувально-оздоровчою метою.

Трускавець	<ul style="list-style-type: none"> • Велике різноманіття і кількість санаторних закладів, значна кількість ліжкомісць • Суворе дотримання режиму охорони джерел мінеральних вод • Централізований вивіз відходів і наявність системи первинного сортування • Присутні моніторингові пункти за станом довкілля • Наявна комплексна екологічна програма курорту
Моршин	<ul style="list-style-type: none"> • Велике різноманіття і кількість санаторних закладів, значна кількість ліжкомісць • Суворе дотримання режиму охорони джерел мінеральних вод • Якісний стан дорожнього покриття • Повне охоплення курорту цілодобовим водопостачанням • Централізований вивіз відходів і наявність системи первинного сортування • Наявна комплексна екологічна програма курорту і додаткові програми
Східниця	<ul style="list-style-type: none"> • Велике різноманіття і кількість санаторних закладів, значна кількість ліжкомісць • Якісний стан дорожнього покриття • Повне охоплення курорту цілодобовим водопостачанням • Повне охоплення вивозом сміття • Присутні моніторингові пости за станом довкілля
В. Любінь	<ul style="list-style-type: none"> • Присутні моніторингові пости за станом довкілля • Наявна комплексна екологічна програма курорту
Немирів	<ul style="list-style-type: none"> • Повне охоплення курорту цілодобовим водопостачанням
Шкло	<ul style="list-style-type: none"> • Повне охоплення курорту цілодобовим водопостачанням

Рис. 2.2.1 – Характеристика інфраструктурних переваг та екологічного стану оздоровчих курортів Львівської області [56, 62]

Додатковим елементом їх основної туристичної діяльності стають пізнавальні екскурсійні програми, як в межах самих оздоровчих курортів, так і в межах регіону.

За офіційними даними кількість діючих санаторно-курортних закладів в області протягом 2013-2017 років коливалася в межах 48-40 (рис. 2.2.2). Найбільшою їх кількість була у 2013 році (48), а найменшою – у 2016 (40). Санаторії-профілакторії вже «віджили» свій час. Їх всі закрили ще з 2015 року.

Щорічно на Львівщині оздоровлюються близько 300 тис. українців та іноземних громадян [62].

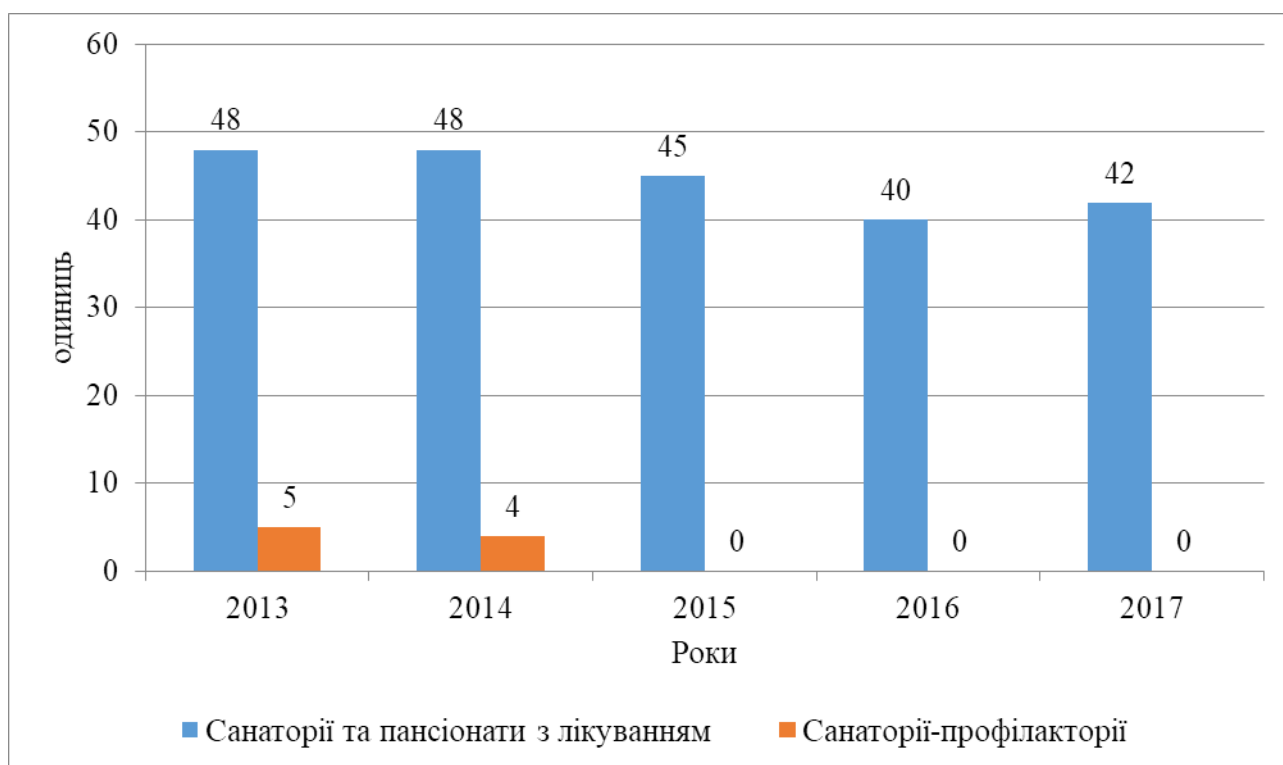

Рис. 2.2.2 – Кількість санаторно-оздоровчих закладів Львівської області у період 2014 – 2017 років [37].

Зимовий відпочинок не менш привабливий для оздоровлення та туризму, активного відпочинку, бо на території Львівської області зосереджено чимало гірськолижних курортів – с. Славське, с. Волосянка, с. Орявчик, с. Тисовець. Тут для туристів пропонують велику кількість різноманітних послуг.

Дослідивши динаміку театральних мистецьких закладів Львівської області, можна з впевненістю сказати, що це дійсно вагомий кластер для пізнавального туризму. В області діє 11 професійних театрів, 14 концертних організацій, 1,4 тис. закладів культури клубного типу, 88 демонстраторів фільмів. В туристичні маршрути Львівщини входять десять закладів культури, дев'ять з яких знаходяться у Львові: «Львівський національний академічний театр опери та балету ім. Соломії Крушельницької», «Львівський академічний молодіжний театр імені Леся Курбаса», «Львівська обласна філармонія», «Органний зал Львова», «Львівський академічний обласний театр ляльок», «Перший академічний український театр для дітей та юнацтва», Львівський академічний духовний театр «Воскресіння», «Львівський драматичний театр ім. Лесі

Українки», Львівський театр естрадний мініатюр «І люди, і ляльки» і один у м. Дрогобич: «Львівський академічний обласний музично-драматичний театр імені Ю. Дрогобича» [15]. Про всі ці музеї багато інформації можна знайти в Інтернет. Також вони всі, окрім Львівського академічного обласного театру ляльок, мають свої сайти, є можливість придбати квитки онлайн. Всі ці театри, безумовно, є об'єктами багатьох туристичних маршрутів. Вони цікаві своїми культурними програмами, деякі є не тільки культурними осередками, а і історико-архітектурними пам'ятками.

Чим можуть привабити туристів? Який пізнавальний потенціал можуть донести заклади культури? Львів часто називають культурної столицею Західної України, адже, тут зосереджені одні із кращих театрів і закладів культури не тільки Львова, а і України в цілому. Культурний туристичний маршрут дозволяє відвідати спектаклі, концерти і опери, котрі будуть виконані на вищому рівні, допоможуть розслабитися та відпочити за доволі помірну ціну.

Львівський національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької - один із найстаріших театрів України. Велика площа театру сьогодні вражає не менше, ніж у 19 столітті. Архітекторами були Зальцман і Піл, які надали будівлі найкращі риси класичної віденської школи. У його залі може розміститися 1460 людей, а також 100 років тому він є одним з найбільших в Європі. У репертуарі театру є класичні твори та сучасні вистави. Тут регулярно демонструються вистави класичної драми, як вітчизняні, так і зарубіжні. Широкий творчий діапазон та професіоналізм театральної трупи залучають велику аудиторію та збирають аншлаги. У театрі в усі часи працювали найкращі режисери та актори. Завдяки професіоналізму трупи Львівський драматичний театр заслужив серйозну репутацію. Зараз на сцені можна побачити багатьох відомих народних та заслужених артистів України. Навіть в умовах жорсткої конкуренції це місце утримує лідерські позиції завдяки своєму широкому репертуару [32].

Львівський національний академічний театр опери та балету ім. С. Крушельницької. Заснований у 1940 році у Львові в колишньому Львівському муніципальному театрі, побудованому в 1900 році архітектором З. Горголевським. Він функціонував до 1941 року, а потім був відновлений за нової радянської влади у Львові під назвою Львівський театр опери та балету імені Івана Франка. У 2000 році театру було надано статус національного академічного театру і перейменовано на честь Соломії Крушельницької. Театр ставив постановки класичного європейського репертуару та українських опер, зокрема "Тарас Бульба" та "Утоплена" Миколи Лисенка, "Богдан Хмельницький" Костянтина Данкевича, "Молода гвардія" Юлія Мейтуса і "Украдена щастя", "Лісова пісня" Віталія Кирейка, "Заграва" Анатолія Кос-Анатольського ("Накалювання") та його балет "Сойчине крило", "Золотий обруч" Бориса Лятошинського. Серед солістів опери - П. Дума, Павло Кармалюк, Н. Шевченко, В. Герасименко, З. Головка, М. Попіль та Ю. Лисянського. Серед солістів балету були Наталія Слободян, М. Тригубів та Олег Сталінський. Диригентами були Я. Вошак та Юрій Луців [34].

Театр імені Леся Курбаса був заснований у 1988 році як «Львівський молодіжний театр» Володимиром Кучинським та трупкою молодих акторів та художників, які прагнуть створити нову та складну арену для театральної практики в умовах мінливого українського світу. Їх початкові дослідження в театрі дали голос замовчуваним українським поетам Василю Стусу, Василю Симоненку, Ліні Костенко та Івану Світличному, і завдяки цьому дослідженню вони почали резонувати своїм власним характерним голосом [34]. З тих пір їх театральне дослідження, яке зосереджується на акторах, розвивалося у відповідь на особисту та соціальну історію - від античності до сьогодення - в поєднанні з мистецтвом, художниками, іншими театрами та надзвичайно різноманітними жанрами та авторами. Поезія, міфологія, романи, драми, байки, філософія та «тексти для театру» потрапили на свої дослідницькі ігрові поля завдяки таким авторам, як Українка, Дюма, Сковорода, Достоевський, Платон, Чехов, Піранделло, Шмітт, Антоніч та КЛІМ. . Ці твори виконувались широко

в Україні та в усьому світі, і, запрошуючись на численні фестивалі та гастролі, вони неодноразово брали нагороди додому. На власному фронті, нещодавно розроблений твір за поезією Стуса, "Марко Проклятий" став лауреатом Шевченківської премії 2006 року, найвищої відзнаки, присудженої мистецтву в Україні. Незабаром після цієї відзнаки офіційний культурний статус театру було підвищено з «Державного театру» (урядовий статус, який він отримав разом із назвою «Курбас» у 1993 році) на «Академічний театр».

Львівський академічний драматичний театр ім. Лесі Українки був заснований в 1931 році в Києві. У воєнний час він багато гастролював і переїжджав, був навіть у Читі, де працював під назвою "Забайкалля". Лише у 1953 році театр переїхав до Львова. До 1980 року головна ідея постановок визначала вищі органи влади. Усі твори носили виключно морально-етичний, повчальний характер, пропагували політику влади. Ця складна ситуація вбивала творчість діячів мистецтва і театральна сцена поступово спустошувала. Це процвітало в епоху 2000-х. Він постійно шукав виклик власній лінії та художньому стилю. Лише з появою театральної групи досвідчених режисерів і талановитих артистів, таких як Оксана Радкевич, Людмила Колосович Микола Лисюк, львівське театральне життя змінилося [40]. Вистави стали різноманітними, зачіпаючи інтереси всіх громадян. Особливою популярністю користуються вистави для наймолодших глядачів.

Сцени театрів Львова приймали таких видатних людей як: Паганіні, Ліст, Равель, Заньковецька, Курбас, Крушельницька, Мишуга, Менцинський, Дідур, Батістіні, Каррузо, Делінчіоні. На сьогодні вибір для шанувальників театального мистецтва дуже великий - від італійської опери до сучасних експериментів театрів ім. Леся Курбаса та «Воскресіння». Восени Львів перевтілюється в театральну столицю, бо саме тут проводиться Міжнародний театральний фестиваль «Золотий Лев» [40].

У Львові проводяться різноманітні музичні акції, фестивалі: «Віртуози», сучасної музики «Контрасти», оперної музики ім. Соломії Крушельницької, фольклорні фестивалі «У Галицькому колі» та «Горицвіт», джазовий, фестиваль

патріотичної пісні «Сурми звитяги». Дуже популярний серед туристів фестиваль, який проводиться взимку “Різдво у Львові”, він передбачає проведення виставок, концертів, конкурсів, вистав, зимові заботи та ін.

Також Львів та область зберігають давні літературні традиції. Так, важливою подією тут вважається презентація нової книги, літературного проекту. Львівщина багата на цікавих авторів. Багатий у регіоні і бібліотечний фонд, який неабияк приваблює туристів – поціновувачів літературного надбання. У Львівській області налічується близько 1,4 тис. масових та універсальних бібліотек.

Далі розглянемо 5 найцікавіших і найпопулярніших книгозбірень м. Львів: «Наукова бібліотека Університету Франка», «Бібліотека Центру міської історії», «Перша львівська медіатека», «Львівська обласна бібліотека для дітей», «Львівська спеціалізована бібліотека для незрячих» [40].

Наукова бібліотека Університету Франка – найстаріша в Україні. На сьогодні фонд бібліотеки налічує понад три мільйони книг, 120 000 з яких - це унікальні стародруковані книги та рукописи, найстаріша з яких датується 13 століттям. Бібліотека зберегла багато унікальних книг та рукописів. Зокрема, у фондах бібліотеки є книги з особистої бібліотеки французького кардинала Мазаріні, французького короля Людовіка XV, польського короля Сигізмунда II, гетьмана Івана Мазепи [59].

Перша львівська медіатека - це сучасний мультимедійний центр, заснований у 2014 році, на першому поверсі Центральної міської бібліотеки імені Лесі Українки, який поєднує унікальний книжковий фонд бібліотеки та інтерактивний публічний простір. Медіатека пропонує можливість брати участь у заходах та використовувати різні ресурси: Інтернет, CD та DVD, електронні книги, програми розвитку та освітні програми, комп'ютерні курси, музичні студії, кіно, дискусійні клуби, тренінги та інші клуби.

Львівська обласна бібліотека для дітей заснована ще у 1940 р. Бібліотечний фонд – 105625 примірників. Це інформаційний, культурний, просвітницький, освітній та науково-дослідний заклад для дітей та підлітків.

Бібліотека обслуговує дошкільнят, школярів та студентів, випускає бібліографічні та методичні матеріали. Кожен читач має безкоштовний доступ до Інтернету. Тут реалізуються такі літературні проекти: «Бібліотека Малого Лева», «Люди, що читають: літературна кав'ярня», «Волонтерська агенція НББ: Неймовірні Бібліотечні Бабусі», «Україна – Польща: книжковий міст» та ін. Також тут можна відвідати: Літературну студію «Джерельце», Майстерню дитячої ілюстрації «Мальована книга», студію оригамі «Паперові дива», Клуб любителів голосного читання «Читання з радістю», гурток для немовлят «Аквадіти», дитячий книжковий садок «Левеня». У 2015 році бібліотека отримала за інновації (за навчально-ігрову програму «Літерландія») премію EIFL [59].

Львівська спеціалізована бібліотека для незрячих ім. М. Островського – це унікальний заклад для людей з порушеннями зору та обмеженими можливостями. Це свого роду методичний та координаційний центр Українського товариства сліпих (УТОС). Бібліотечний фонд налічує 200 тис. одиниць: плоско-друковані книги, літературу видану рельєфно-крапковим шрифтом Брайля, рельєфно-графічні посібники та озвучену літературу на різних носіях. Бібліотека також організовує і проводить тематичні виставки, концерти, лекції, майстер-класи, конкурси, фестивалі, тематичні акції. Львівська спеціалізована бібліотека є членом Міжнародного консорціуму книг (ABC), що сприяє її поширенню за межами України. В період пандемії колектив бібліотеки підтримує своїх читачів і дає доступ до озвученої літератури через Інтернет, а друковані видання надсилають читачам Укрпоштою.

Сьогодні бібліотеки переживають не найкращі часи. Це пов'язано з карантинном та появою електронних книг та видань. Велика кількість книгозбірень мають свої сторінки у соцмережах, що дає їм можливість віртуально спілкуватися із читачем: проводити онлайн презентації книг, зустрічатися у прямому ефірі і спілкуватися на різні цікаві теми та ін.

Отже, Львівська область має досить потужний культурний та природно-географічний рекреаційний потенціал для розвитку туризму культурно-пізнавального та в цілях оздоровлення. Рекреаційні ресурси зосереджені практично в усіх районах області в достатній кількості. Вони використовуються, удосконалюються, розвиваються завдяки туристичній індустрії та місцевим органам влади. Нажаль пандемія COVID-19 вносить корективи в роботу і розвитку закладів культури та курортів, тобто періодично повністю зупиняє їх діяльність, що негативно впливає на їх перспективи розвитку. 16 червня 2020 року Верховна Рада ухвалила Закон України «Про підтримку культури, креативних індустрій, туризму, малого та середнього бізнесу через карантин пов'язаний із поширенням COVID-19», який дає надію на збереження і подальший розвиток Львівського регіону як дестинації.

Далі розглянемо перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму в даному регіоні.

2.3 Перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму в регіоні

В попередніх підрозділах роботи було розглянуто всі туристичні напрямки Львівщини, проведений статистичний аналіз стану туристичної індустрії регіону. На основі всіх цих досліджень можна констатувати той факт, що Львівська область на туристичній карті України має образ перспективного регіону у сфері культурно-пізнавального туризму. Проте, повністю використовувати багатий потенціал туристичного напрямку Львівському краї поки не вдається.

Побачити реальну картину стану культурно-пізнавального туризму у Львівській області, визначити перспективи розвитку в майбутньому допоможе SWOT-аналіз. За його допомогою також можна визначити сильні та слабкі сторони культурно-пізнавального туризму, загрози та можливості для його

розвитку. Представимо SWOT-аналіз стану культурно-пізнавального туризму у Львівському регіоні у табл. 2.3.1.

Таблиця 2.3.1

SWOT-аналіз стану культурно-пізнавального туризму у Львівській області.

Складено на сонові [64]

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Природно-кліматичні умови та вигідне географічне розташування 2. Наявність природних, архітектурних, рекреаційних ресурсів, історичних пам'яток 3. Інвестиційна привабливість регіону 4. Наявність природо-заповідного фонду 5. Велика кількість суб'єктів туристичної індустрії 6. Наявність стратегії розвитку туризму в регіоні до 2027 року 7. Затверджена комплексна програма «Розвиток культури, підвищення туристичної привабливості, збереження національної пам'яті, культурної спадщини та промоції Львівської області на 2021 – 2023 роки» 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Незадовільний стан збереження багатьох історико-культурних пам'яток 2. Нерівномірний розподіл туристичних потоків між центром та районам 3. Незадовільний стан дорожньо-транспортної мережі, відсутність під'їздів до туристичних об'єктів. 4. Недостатньо високий рівень сервісу, невідповідність ціна – якість туристичних послуг 5. Відсутність впізнаваного бренду Львівщини 6. Недостатнє інформаційне та маркетингове забезпечення галузі в регіонах 7. Необхідність в інноваційних технологіях
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток туристичної інфраструктури 2. Іноземні інвестиції у розвиток туристичної індустрії 3. Створення нових туристичних маршрутів та послуг, інвестиційних проектів 4. Раціональне та ефективне використання туристичних ресурсів 5. Збільшення інтересу до рекреації та відпочинку суб'єктів внутрішнього туризму 6. Покращення екологічної ситуації 7. Державна підтримка у вигляді пільг 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Складна політична та економічна ситуація в країні 2. Зниження платоспроможності населення 3. Пандемія COVID-19, через яку закривають кордони, вводять локдауни 4. Ескалація конфлікту на Сході країни 5. Складна екологічна ситуація внаслідок великих туристичних потоків 6. Занепад архітектурних пам'яток, урбаністичної структури міста

Оцінивши за допомогою SWOT-аналізу переваги та недоліки культурно-пізнавального туристичного потенціалу Львівської області, виявили сильні та слабкі його сторони, сприятливі можливості та загрози в подальшому розвитку.

Отож, беззаперечно, що географічне положення та природно-кліматичні умови регіону є його сильною стороною. Приваблива і сильна сторона регіону – багаті туристичні ресурси (природні, архітектурні, рекреаційні, історико-культурні), наявність природних заповідників, курортно-оздоровчих закладів.

Розвитком культурно-пізнавального туризму в регіоні займаються не лише представники туристичного бізнесу, а і органи обласної та місцевої влади. На 2021 – 2023 рр. затверджена комплексна програма «Розвиток культури, підвищення туристичної привабливості, збереження національної пам'яті, культурної спадщини та промоції Львівської області» [20]. Також у стратегії розвитку Львівської області на період до 2027 року включений і туристичний сектор. Отже, обласні та місцеві органи влади постійно контролюють наявні проблеми в туристичній сфері.

Велика кількість туристичних агентств, туроператорів та інших об'єктів туристичної індустрії також має позитивний вплив на її розвиток.

Визначивши слабкі сторони культурно-пізнавального туризму Львівського регіону, першим хотілося б відмітити незадовільний стан дорожньо-транспортної мережі, відсутність під'їздів до туристичних об'єктів. Через Львівську область проходить траса міжнародного значення, а транспортні мережі бажають біти кращими.

Безумовно, більшість туристів області відвідують тільки місто Львів, що дає дисбаланс туристичних потоків між центром та районами. Ціна на відпочинок культурно-пізнавальний, оздоровчий, спортивний здебільшого не відповідає якості. Менеджмент та маркетингове забезпечення галузі в регіонах недостатнє. Для розбудови інфраструктури районів, покращення інформаційного забезпечення потрібно залучати інвестиції, зокрема, іноземні.

Необхідно формувати впізнаваний бренд Львівщини, залучати і впроваджувати інноваційні технології. Відновлювати, реставрувати, відбудовувати історико-культурні пам'ятки. Тобто, усувати слабкі сторони, використовуючи всі можливості і розвивати сильні сторони, наперекір загрозам.

Основними загрозами, що істотно впливають на можливість регіону розвивати туристичну галузь є: пандемія COVID-19, через яку закривають кордони з іншими країнами, вводять локдауни, які не дозволяють працювати закладам туристичної сфери; знижується платоспроможність населення через

складну економічну ситуацію; не менш складна і політична ситуація в Країні; затягується вирішення збройного конфлікту на Сході країни; складна екологічна ситуація внаслідок великих туристичних потоків.

Окрім існуючих загроз є ряд можливостей, завдяки яким культурно-пізнавальний туризм регіону може розвиватися і виходити на новий рівень в сервісі, інфраструктурі, покращити екологічну ситуацію. Все це можливо зробити найближчими роками. Збільшити інтерес до рекреації та відпочинку суб'єктів внутрішнього туризму можливо завдяки потужним рекламним кампаніям з залученням мас-медіа, соцмережі, сайти. Потрібно залучати інвесторів як іноземних, так і місцевих меценатів, тоді буде розвиватися інфраструктура, покращуватися існуючі дороги і будуватися нові. Залучивши до управління туристичними об'єктами менеджерів інноваційної сфери, можливе раціональне та більш ефективне використання туристичних ресурсів, створення нових туристичних маршрутів, інвестиційно привабливих проектів.

Безумовно, що всі ці можливості для розвитку не можуть реалізуватися на повну без підтримки держави, органів місцевої та обласної влади. Підтримка повинна бути не лише фінансова, а і пільгова (зменшення податків), програми лояльності для малого та середнього бізнесу в сфері культурно-пізнавального туризму.

Як відомо, культурно-пізнавальний туризм дає змогу побачити та познайомитися з новими пам'ятками мистецтва, архітектури, історії, розширити свій кругозір, естетично та духовно збагатитися. Туристичними підприємствами Львівщини напрацьовано чимало цікавих екскурсійних програм та розроблена велика кількість туристичних маршрутів, що розраховані на широку споживчу аудиторію та дають можливість познайомитися туристам з великим різноманіттям туристичних атракцій Львівської області [17,33,68]. Вивчивши значну кількість таких напрацювань та взявши їх за основу, ми створили культурно-пізнавальний тур до м. Львова, назвавши його «Львів вихідного дня».

Цей тур має ознайомчий, пізнавальний характер і створений для тих, хто ніколи не був у Львові або відвідував його з іншою не туристичною метою. Об'єкти для туру обиралися, враховуючи їх самобутність, унікальність та історичну концепцію міста. Зокрема ми включили до програми відвідування: Собор святого Юра; Латинський катедральний собор; Костел єзуїтів; Палац Потоцьких; Львівський народний музей метрології; Львіварня; Аптека-музей; Італійський дворик; музей скла; Львівська майстерня шоколаду; цукерня.

Отже, загалом тур налічує 11 туристичних об'єктів і розрахований на 2 дні. Основна ціль для туристів, які обирають даний тур – мандрувати Україною, відкривати для себе нові міста, знайомитися з історією. Цільовою аудиторією можуть частіше бути студенти, старшокласники і просто всі бажаючі гарно відпочити та провести вихідні з користю.

Найоптимальнішим видом транспорту для даного туру обрано нічний потяг, прибуття вранці в суботу на залізничний вокзал Львова, а далі трансфер до готелю. Загальна розрахована кількість туристів – 20 осіб. Карта екскурсійно-пізнавального туру представлена на рис. 2.3.1.

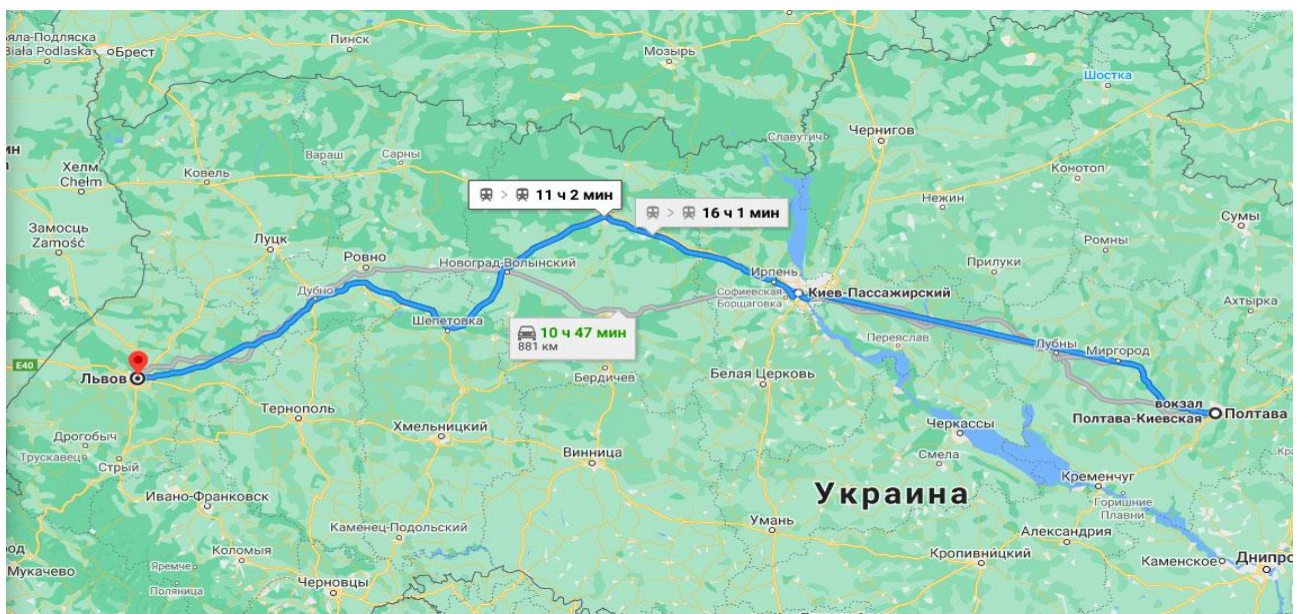

Рис. 2.3.1 – Карта маршруту екскурсійно-пізнавального туру «Львів вихідного дня». Складено автором.

Даний тур розрахований на 2 дні: виїзд з Полтави потягом (ніч у потязі, далі трансфер автобусом до готелю у Львові), перший екскурсійний день, ніч в

готелі, другий екскурсійний день, трансфер з готелю до залізничного вокзалу, ніч в потязі до Полтави. Тур є груповим від 14 до 20 чоловік, організований з екскурсіями, пішими прогулянками. Представимо схематично його на рис. 2.3.2.

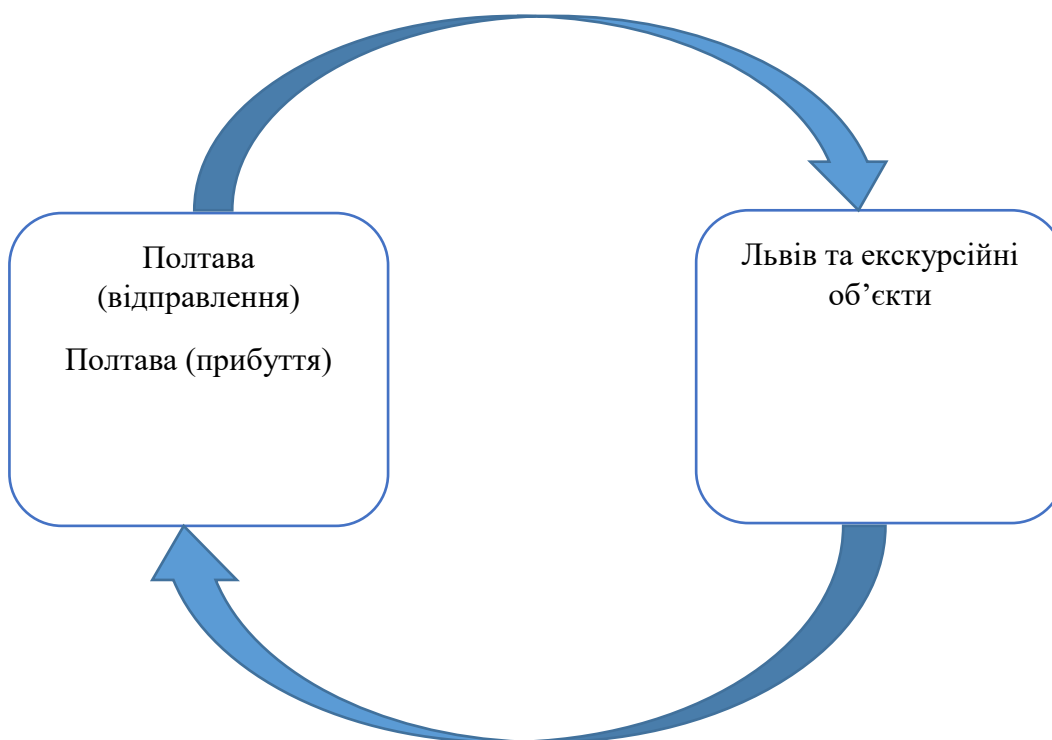

Рис. 2.3.2 – Схема туристично-пізнавального маршруту «Львів вихідного дня». Складено автором.

Отже, в програму туру включено 11 туристичних об'єктів, серед яких собори, костели, архітектурно-музейні об'єкти, тематичні кав'ярні, шоколадниці та цукерні. Всі об'єкти розташовані в центральній частині міста, тому переміщатися між ними туристи будуть пішохідними прогулянками. В маршрут першого дня включено 4 об'єкти: Собор святого Юра, Латинський кафедральний собор, Костел єзуїтів, Палац Потоцьких. Всі ці об'єкти є пам'ятками архітектури, історико-культурні. Загальна протяжність маршруту 3 км. На рис. 2.3.3. представлено маршрут першого дня туру на карті.

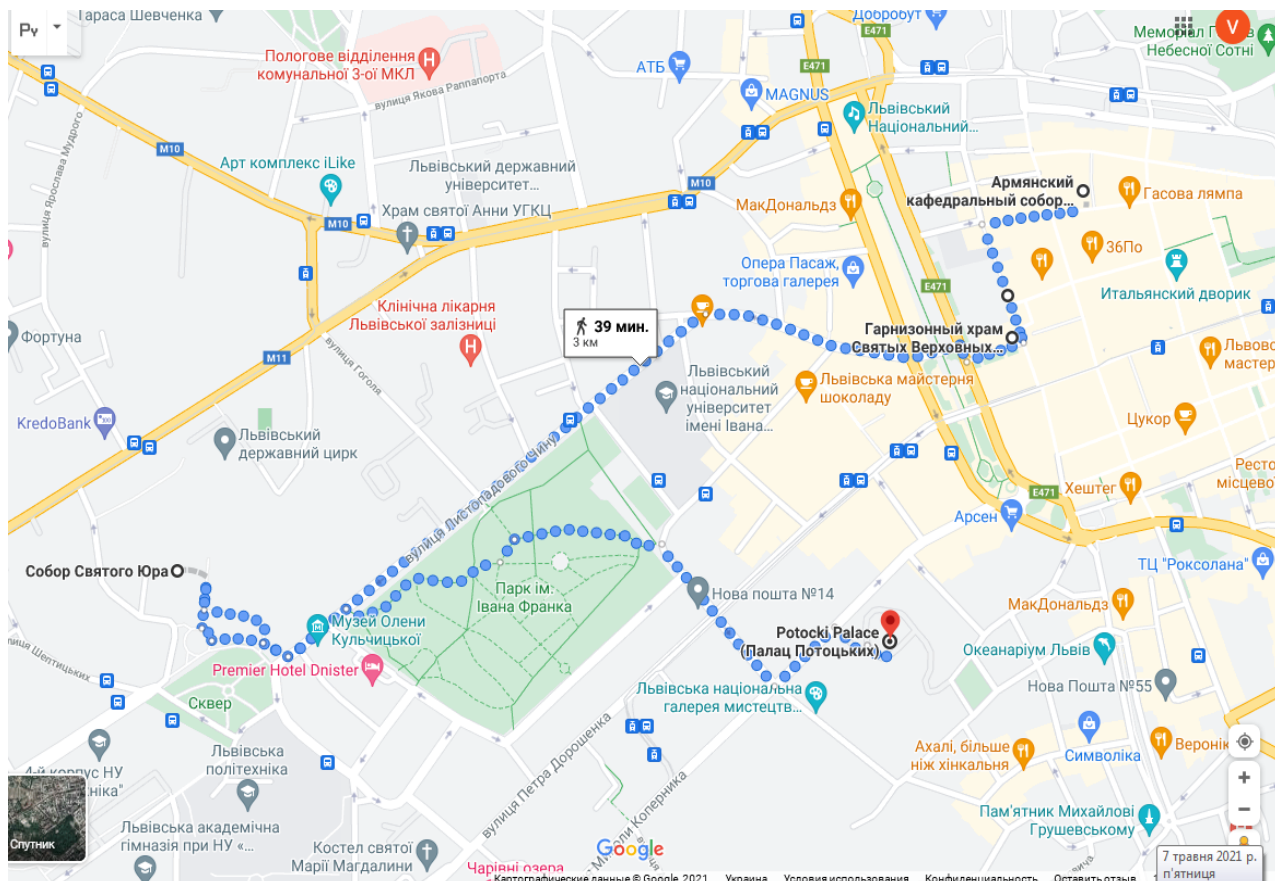

Рис. 2.3.3. – Піший маршрут першого дня екскурсійного туру «Львів вихідного дня» [17].

На рис. 2.3.4 представлено маршрут другого дня туру.

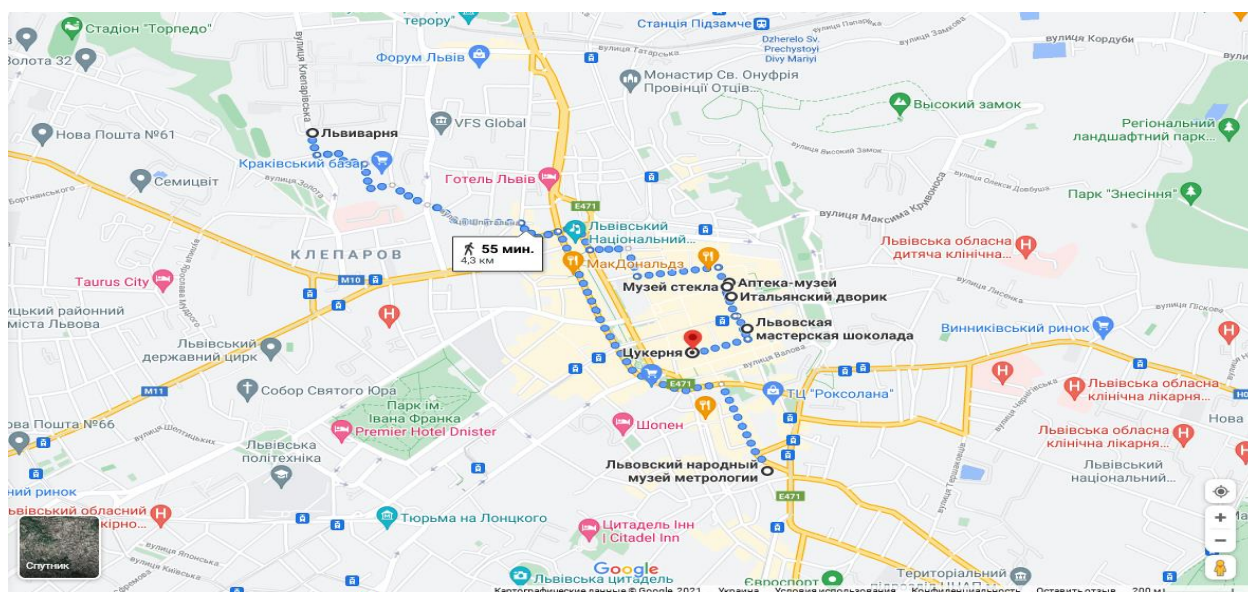

Рис. 2.3.4 – Піший маршрут другого дня екскурсійного туру «Львів вихідного дня» [17]

Екскурсійний тур другого дня теж розрахований на піші прогулянки загальною протяжністю близько 4,3 км, але він має дещо інший характер, майже всі об'єкти тематичні, креативні та мають розважальний напрям. Всього туристи відвідають 6 об'єктів: Львівський народний музей метрології, Львіварня, Аптека-музей, Італійський дворик, музей скла, Львівська майстерня шоколаду. Вартість екскурсій всіх 10 відвіданих об'єктів складає 7380 грн. Розрахунки за всіма екскурсійними витратами представлені в табл. 2.3.2.

Таблиця 2.3.2

Розрахунок вартості екскурсійних витрат по кожному відвідуваному об'єкту та в цілому. Складено на основі [68]

Вид екскурсії	Вартість групової екскурсії	Перерахунок на 1 особу
Собор святого Юра	1600 грн.	80 грн
Латинський катедральний собор	720 грн.	36 грн.
Костел Єзуїтів	600 грн.	30 грн.
Потоцький палац	480 грн.	24 грн.
Львівський музей метрології	440 грн.	22 грн.
Львіварня	1200 грн	60 грн.
Аптека-музей	400 грн.	20 грн.
Італійський дворик	200 грн.	10 грн
Музей скла	400 грн.	20 грн.
Львівська майстерня шоколаду	1340 грн.	67 грн.
Разом	7380 грн	369 грн.

Окрім денних екскурсій, туристи будуть зупинятися на 1 ніч в одному із закладів колективного розміщення Львова. Тож далі доцільно розглянути декілька таких закладів і обрати той, який би найбільше підходив вимогам даного туру. Так як екскурсійний тур пішохідний і маршрути обох днів знаходяться в центральній частині Львова, то готелі доцільно розглянути теж розміщені в центрі. Зупинимося на таких закладах колективного розміщення як: готель Львів, Готель «Apartment on Horodotska», Opera Center Hotel. Зовнішній вигляд номерів представлений на рис. 2.3.5.

Готель «Львів»

Готель «Apartment on
Horodotska»

Opera Center Hotel

Рис. 2.3.5. – Номери категорії стандарт готелів «Львів», «Apartment on Horodotska», «Opera Center Hotel» категорії стандарт [19]

За даними табл. 2.3.3 проведемо порівняльний аналіз готелів та виберемо оптимальний варіант для нашого туру.

Таблиця 2.3.3

Порівняльна таблиця готелів центральної частини Львова. Складено на основі [19]

	Готель «Львів»	Готель «Apartment on Horodotska»	Opera Center Hotel
1	2	3	4
Адреса готелю	проспект В'ячеслава Чорновола, 7, Львів, Львівська область, 79000	Городоцька, 80, Львів, 79000, Україна	вулиця Маєра Балабана, 12, Львів, Львівська область, 79007
Номерний фонд	Номерний фонд становлять номери різних цінкових категорій - Люкс, Напівлюкс, Покращений, Одномісний, Двомісний, Суперіор	90 номерів різних категорій від стандартів до сімейних люксів	Номерний фонд становлять номери різних цінкових категорій - Люкс, Напівлюкс, Покращений, Одномісний, Двомісний, Суперлюкс
Додаткові послуги	Інтернет, конференц-зала, автостоянка, пральня, ресторан, обслуговування номерів, термінал для оплати карткою	Бар, Інтернет, ресторан, магазин, автостоянка, обслуговування номерів, послуги по прасуванню одягу, термінал для оплати карткою	Інтернет, Обслуговування номерів
Діапазон цін Від - До	700 грн. 2500 грн.	508 грн. 2400 грн	700 грн 2900 грн

Із всіх розглянутих засобів розміщення зупинимо вибір на готелі «Apartment on Horodotska». Він має достатньо великий номерний фонд, найнижчу цінову політику серед розглянутих, проте, має безліч переваг по додаткових послугах (Інтернет, магазин, термінал для оплати карткою та ін.). За двохмісний номер ціна становить 508 грн., що в розрахунку на 1 особу – 254 грн., за всю групу – 5080 грн.

Щодо харчування під час туру, то воно буде досить різноманітним і перший сніданок буде в ресторані обраного готелю. Середній чек за сніданок становить 80 грн. на 1 особу, що на групу із 20 туристів складає 1600 грн. Далі розглянемо прийоми їжі туристами відповідно до обраного маршруту.

Обід першого екскурсійного дня проходитиме в ресторані домашньої італійської кухні біля собору Святого Юра «Trattoria Giovanni», середній чек за обід на 1 особу – 115 грн., що на групу із 20 чоловік – 2300 грн.

Повечеряти туристи зможуть першого дня в «Кафе корівка» поблизу Потоцького палацу. Середня ціна вечері на 1 особу складає близько 140 грн., що за всю групу із 20 осіб становить 2800 грн.

Сніданок другого дня – аналогічно першому. Обід другого дня в ресторані «Al'bertyn», що неподалік Львіварні. Заплатити за обід доведеться 120 грн. за 1 особу, або 2400 за групу.

Останній прийом їжі для туристів – вечеря в ресторані «Корки та крихти». Середня ціна вечері на 1 особу складає близько 150 грн., що за всю групу із 20 осіб становить 3000 грн.

Витрати на харчування за весь екскурсійний тур представлені в табл. 2.3.4

Наступний вид витрат – витрати на транспорт. Так як екскурсії заплановано піші, то транспортні затрати будуть тільки на трансфер автобусом із залізничного вокзалу до готелю та назад та вартість квитків на потяг у дві сторони Полтава – Львів та Львів – Полтава. Послуги автобусних перевезень обійдуться турагенству близько 400 грн., а вартість квитків на потяг 250 грн. за 1 особу (плацкарт) в одну сторону, тож повна оплата залізничних перевезень

становить на группу із 20 осіб 10000 грн. Загалом транспортні витрати становитимуть 10400 грн.

Таблиця 2.3.4

Витрати на харчування за весь екскурсій тур «Львів вихідного дня». Складено на основі [68]

Назва закладу	Ціна в грн на 1 особу	Вартість за всю групу, грн
Сніданок в кафе готелю Apartment on Horodotska	80	1600
Обід ресторан «Trattoria Giovanni»	115	2300
Вечеря в «Кафе Корівка»	140	2800
Сніданок в кафе готелю Apartment on Horodotska	входить у вартість проживання	
Обід в ресторані «Al'bertyn»	120	2400
Вечеря в ресторані «Корки та крихти»	150	3000
Разом	605	12100

Отже загальна програма, яка включає всі види послуг пізнавально-екскурсійного туру представлена в табл. 2.3.5.

Таблиця 2.3.5

Програма туру «Львів вихідного дня». Складено на основі [68]

Часові проміжки	Відвідувані об'єкти
1	2
1-й день	
05:00 -05:15	Зустріч групи на залізничному вокзалі м. Львів
05:15 – 05:35	Трансфер до готелю «Аpartament on Horodotska»
05:35 – 06:30	Поселення в готелі «Аpartament on Horodotska»
06:30 – 08:30	Час для себе, релакс
08:30 – 09.30	Сніданок в ресторані готелю «Аpartament on Horodotska»
09:30 – 09:40	Піша прогулянка до «Латинського катедрального собору»
10:00 – 12:00	Екскурсія собором
12:00 – 12:10	Піша прогулянка до «Костелу Єзуїтів»
12:30 – 13:30	Екскурсія по костелі
13:30: 13:45	Піша прогулянка до ресторану «Trattoria Giovanni»
13:30: 13:45	Обід в ресторані «Trattoria Giovanni»
14:30 – 14:45	Піша прогулянка від ресторану «Trattoria Giovanni» до «Собору святого Юра»
14:45 – 16:15	Екскурсія по собору
16:15 – 16:25	Піша прогулянка до «Замку Потоцьких»
16:25 – 18:50	Екскурсія Замком
18:50 – 19:00	Піша прогулянка до «Кафе Корівка»
19:00 – 20:30	Вечеря в «Кафе Корівка»
20:30 – 20:40	Піша прогулянка до готелю
20:40 – 8:00	Вільний час, ночівля

Продовження таблиці 2.3.5

1	2
2-й день	
8:00 – 9:00	Сніданок в готелі «Аpartament on Horodotska»
9:00 – 9:30	Виселення з готелю
9:30 – 10:00	Піша прогулянка до «Львіварні»
10:00 – 12:00	Екскурсія по «Львіварні»
12:00 – 12:10	Піша прогулянка до ресторану «Al'bertyn»
12:10 – 13:10	Обід в ресторані «Al'bertyn»
13:00 – 13:30	Піша прогулянка від ресторані «Al'bertyn» до музею метрології
13:30 – 14:30	Екскурсія музеєм
14:30 – 14:45	Піша прогулянка від музею метрології до цукерні та Львівської майстерні шоколаду
14:45 – 15:20	Огляд Цукерні та Майстерні шоколаду
15:20 – 15:25	Піша прогулянка до Італійського дворика
15:25 – 16:00	Огляд дворика
16:00 – 16:05	Піша прогулянка до музею-аптеки
16:05 – 17:20	Екскурсія музеєм
17:20 – 17:30	Піша прогулянка до ресторану «Корки та крихти»
17:30 – 18:30	Вечеря в ресторані «Корки та крихти»
18:30 – 18:50	Трансфер на залізничний вокзал Львів
19:04 – 06:30	Повернення з м. Львів до м. Полтава
06:30	Час прибуття в м. Полтава

Витрати, розраховані на екскурсійний тур не включають особистих витрат туристів, таких як покупка сувенірів, особисті покупки, відвідування інших об'єктів, які не входять до запланованих туром.

В табл. 2.3.6 відображено розрахунок загальних витрат по туру на групу із 20 осіб та окремо на 1 особу.

Таблиця 2.3.6

Розрахунок загальних витрат за весь екскурсійний тур «Львів вихідного дня»

Витрати	Вартість за одиницю, грн	Ціна, грн за 1 особу	Вартість в грн. на групу
1	2	3	4
Транспорт		520	10400
Проживання	350 грн.	254	5080
Харчування	Сніданок – 80 грн	605	12100
	Обід 1– 115 грн		
	Обід 2 - 120 грн		
	Вечеря 1 – 140 грн		
	Вечеря 2 - 150 грн.		
Екскурсійні витрати		369	7380

Продовження таблиці 2.3.6

Разом витрат		1748	34960
Витрати на рекламу та просування туру		50	1000
Ціна за тур		1798	35960
Прибуток підприємства	10%	179,80	3596,00
Загальна вартість		1977,80	39556,00
ПДДВ	20%	395,56	7911,20
Ціна ваучера		2373,36	47467,2

Таким чином, для туриста вартість туру «Львів вихідного дня» буде складати 2373,4 грн., що є цілком прийнятно з урахуванням насиченості програми.

Загалом варто відзначити, що під час розроблення туристичних продуктів на основі об'єктів історико-культурної спадщини, необхідно враховувати особливості мотивів (духовний розвиток, любительські захоплення, зацікавленість фахівців) конкретної цільової аудиторії, а саме школярів, студентської молоді, людей третього віку, фахівців, науковців, людей з обмеженими фізичними можливостями та робити їх максимально фінансово доступними для широкої споживчої аудиторії [59].

Висновок до другого розділу.

В другому розділі кваліфікаційної роботи було здійснено оцінку розвитку культурно-пізнавального туризму Львівського регіону. Зокрема, детально розглянули і проаналізувала стан та перспективи розвитку музейної галузі Львівщини, виділили ареали та кластери розвитку культурно-пізнавального туризму в регіоні, а також визначили перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму.

Найбільш перспективними є ті музеї, які відповідають вимогам часу, можуть презентувати унікальний музейний продукт на туристичному ринку, шукають кошти для розвитку і реклами, тобто співпрацюють з бізнесом,

волонтерами, грантодавчими фондами і асоціаціями. Також музеям необхідно співпрацювати з туристичною індустрією, яка дає можливість створювати і реалізовувати разом спеціальні туристичні програми, маршрути, адже сам музей і його експонати не приваблюють до себе так туристів, як цікавий маршрут із різноманітними об'єктами.

Львівська область має досить потужний культурний та природний рекреаційно-туристичний потенціал для розвитку культурно-пізнавального туризму та оздоровчої рекреаційної діяльності.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведених досліджень можливо сформулювати такі висновки:

1. Туристична діяльність Львівщини має великий потенціал для розвитку. Володіючи такими сферами гостинності як: багаті природні ресурси, вдале природно-географічне розташування, велика кількість культурних історичних цінностей, сприятливі природно-кліматичні умови, будучи центром культурного розвитку Західної України, туризм у Львівській області може розвиватися, збагачуватися новими туристичними місцями та маршрутами, тим самим збільшуючи потоки туристів і прибутки регіону. Кількість суб'єктів туристичної діяльності, що працювали на Львівщині щорічно зростає. На кінець 2019 р. їх кількість становила 420 суб'єктів туристичної діяльності, що на 342 більше, ніж у 2018 р, що свідчить про розвиток туристичної діяльності в даному регіоні.

2. Дослідивши культурно-пізнавальний туризм в Україні та Львівському регіоні, можна зробити такі висновки: по перше, незважаючи на складну фінансову ситуацію в країні та світі, туристична галузь й надалі розвивається. По друге, для стійкого розвитку пізнавального туризму необхідна підтримка і об'єднання всіх сфер, які пов'язані із туризмом, особливо держави, органів місцевого самоврядування. По третє, нормативно-правова база, яка регулює організацію туристичної діяльності, повинна стати більш досконалою задля розвитку культурно-пізнавального туризму.

3. Львівщина має невичерпний культурно-історичний потенціал, що сприяє розвитку і удосконаленню туристичної галузі регіону. Тут створено велику кількість туристичних маршрутів, які демонструють туристу історію архітектури, мистецтва, містобудування, дають можливість відвідати і насолодитися природою краю, а саме пам'ятками природи. Проте, в області існує ряд проблем, вирішення яких допоможе пришвидшити розвиток

туристичної індустрії, покращити стан історико-культурних пам'яток, популяризувати дану місцевість не тільки в межах країни, а і за кордоном.

4. Найбільш перспективними є ті музеї, які відповідають вимогам часу, можуть презентувати унікальний музейний продукт на туристичному ринку, шукають кошти для розвитку і реклами, тобто співпрацюють з бізнесом, волонтерами, грантодавчими фондами і асоціаціями. Також музеям необхідно співпрацювати з туристичною індустрією, яка дає можливість створювати і реалізовувати разом спеціальні туристичні програми, маршрути, адже сам музей і його експонати не приваблюють до себе так туристів, як цікавий маршрут із різноманітними об'єктами.

5. Львівська область має досить потужний культурний та природньо-географічний рекреаційний потенціал для розвитку туризму культурно-пізнавального та в цілях оздоровлення. Рекреаційні ресурси зосереджені практично в усіх районах області в достатній кількості. Вони використовуються, удосконалюються, розвиваються завдяки туристичній індустрії та місцевим органам влади. Нажаль пандемія COVID-19 вносить корективи в роботі і розвитку закладів культури та курортів, тобто періодично повністю зупиняє їх діяльність, що негативно впливає на їх перспективи розвитку. 16 червня 2020 року Верховна Рада ухвалила Закон України «Про підтримку культури, креативних індустрій, туризму, малого та середнього бізнесу через карантин пов'язаний із поширенням COVID-19», який дає надію на збереження і подальший розвиток Львівського регіону як дестинації.

6. Культурно-пізнавальний туризм дає змогу побачити та познайомитися з новими пам'ятками мистецтва, архітектури, історії, розширити свій кругозір, естетично та духовно збагатитися. Основною метою поїздок є знайомство з країною, традиціями, здобутками історико-культурного значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Американський альянс музеїв. URL: <https://www.aam-us.org/> (дата звернення: 12.02.2021).
2. Ангелко І.Н. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні. / І. Н. Ангелко // Український соціум. - 2014. - № 2(49). - С. 71–79.
3. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. Київ : Київ. ун-т, - 2011, - 95 с.
4. Белуха О. М., Павліш Л. В. Розвиток туристичної галузі Львівської області в контексті реалізації регіональної туристичної політики. / О. М. Белуха, Л. В. Павліш // Науковий вісник НЛТУ України. - 2012. - №7. - С. 38–43.
5. Бігус М. М. Аналіз сучасного стану туристичного бізнесу Львівщини у контексті глобалізаційних процесів. / М. М. Бігус // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2015. - Вип. 14. - С. 124–128.
6. Біла Т. П. Приміський туризм м. Львів. / Т. П. Біла // Географія та туризм. - 2012. - Вип. 19. - С. 121–130.
7. Божко Л.Д. Культурний туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку регіонів України. / Л. Д. Божко // Культура України. - 2011. - Вип. 32. - С. 36–39.4
8. Бойко М. Диференціація туристичного потенціалу DESTINATION. / М. Бойко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. - 2013. - №5. - С.19–30.
9. Бондаренко М.П. Туристичний сектор економіки України: реалії та перспективи. / М. П. Бондаренко // Економіка і прогнозування. - 2011. - С. 104.

10. Величко В.В. Організація рекреаційних послуг : Навч. посібник / В.В. Величко; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, - 2013. - 202 с, - с. 136–137.
11. Відділ з питань туризму Львівської області. URL: https://loda.gov.ua/upravlinnya_turyzmu_ta_kurortiv (дата звернення: 12.02.2021).
12. Влащенко Н. М. Брендинг та просування туристської дестинації на основі транскордонного співробітництва. Економічний форум. 2016. № 3. С. 92–97.
13. Галасюк С.С. Культурно-історична спадщина як основна складова розвитку культурного туризму в Україні. - 2007. - № 2. - 248 с.
14. Голиборода І. Перспективи розвитку військово-історичного туризму на Львівщині. / І. Голиборода // Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини. - 2012. - Вип. 29 (2). - С. 45–50.
15. Давиденко І.В. Культурно-історична спадщина як основна складова розвитку культурного туризму в Україні. - 2017. - 20. с.
16. Каднічанський Д. А., Грицюк І. М. Стан та перспективи розвитку подієвого туризму у Львівській області. / Д. А. Каднічанський, І. М. Грицюк // Географія та туризм. - 2012. - Вип. 20. - С. 174–184.
17. Карта Львова. URL: <https://www.real-estate.lviv.ua> (дата звернення: 11.05.2021).
18. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці : Книги-XXI, - 2003. - С. 298–300.
19. Колективні засоби розміщування в Україні. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2019/tyr/kol_zas_ukr/arch_kol_zas_ukr.htm (дата звернення: 12.02.2021).
20. Комплексна програма розвитку туризму у львівській області на 2021 - 2025 роки. URL: https://loda.gov.ua/upload/users_files/32/upload/Programa%20rozvYtku%20turYzmu%20u%20L_vivs_kiy%20oblasti%20na%202021-2025%20rokY.pdf (дата звернення 20.03.2021).

21. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 18.04.2021).
22. Корж Н. В. Управління туристичними дестинаціями : підручник / Н.В. Корж, Д. І. Басюк. – Вінниця: «ПП«ТД Едельвейс і К», 2017. – 322 с.
23. Кравців В.С., Копач М.В., Гринів Л.С. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Київ : ІРД НАН України, - 1999. - 78 с.
24. Кузик С. П. Туризм і культурне середовище: особливості розвитку та використання / С. П. Кузик // Туризм на порозі ХХІст.: освіта, культура, екологія: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (18-22 жовт.1999р., м. Київ).-К.:КІТЕП, - 1999. - С.44-46.
25. Леонтьева Ю. Ю., Тимощенкова О. А. Региональная туристская дестинация и её социально-экономическое развитие. / Ю. Ю. Леонтьева // Бізнес Інформ. - 2013.- №6. - С.165–170.
26. Литвин І. В., Нек М. О. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в регіоні. / І. В. Литвин, М. О. Нек // Регіональна економіка.- 2013. - № 2. - С. 81–88.
27. Лихачев Д. Память истории священна (Беседас директором Государственного музея А.С.Пушкина в Москве М.М.Бариновым) // Прошлое – будущему.Очерки и статьи. Ленинград: Наука, 1985. – С. 83-84, 98; його ж. Экология культуры // Прошлое – будущему. Очерки и статьи. Ленинград: Наука, 1985. –С. 50-51.
28. Логвин М.М. Історико-культурна спадщина як чинник розвитку регіональної туристичної дестинації. / М.М. Логвин, Н.М. Карпенко. // Східна Європа: Економіка, бізнес, управління. - Випуск 4 (21). 2019 р. – С. 393-399.
29. Лозинський Р. М., Кучинська І. В., Дорош Ю. С. Географія ресурсів ностальгійного туризму Жовківського району Львівської області. / Р. М. Лозинський // Карпатський край. - 2013. - № 1. - С. 94–101.
30. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О.О. Любіцева. – Київ : «Альтерпрес», 2015. – 436 с.

31. Любіцева О.О., Панкова С.В. Туристичні ресурси України. / О. О. Любіцева., С. В. Панкова. - Київ : «Альтерпрес», 2007. - 369 с.
32. Мазурик З. В. Культурна спадщина як туристичний продукт / З. В. Мазурик // Вісник Донецького інституту туристичного бізнесу. - 2005. - №9. - С.243 -246.
33. Маршрути вихідного дня по Україні. URL: <https://discover.ua/trips?region=24> (дата звернення: 12.05.2021).
34. Мережа європейських музейних організацій. URL: <https://icom.museum/en/> (дата звернення: 12.02.2021).
35. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://mkip.gov.ua/content/turizm.html>.
36. Музеї Карпатського регіону:каталог.-Л.:Центр Європи,2004.-64с.
37. Офіційний сайт Головного управління статистики у Львівській області. URL : <https://www.lv.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 23.04.2021).
38. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.05.2021)
39. Офіційний сайт Львівської обласної державної адміністрації. URL: <https://loda.gov.ua>
40. Павліш Л. В. Львівщина як перспективний регіон України для розвитку туризму та рекреації. / Л. В. Павліш // Торгівля, комерція, підприємництво. - 2013. - Вип. 15. - С.124–128.
41. Паньків Н. Аналіз передумов і сучасного стану розвитку туристичної галузі Львівської області. / Н. Паньків // Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини. - 2012. - Вип. 29 (1). - С. 146–158.
42. Про державний кордон України: Закон України від 04 листопада 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text> (дата звернення: 12.02.2021).
43. Про Загальнодержавну програму збереження та використання об'єктів культурної спадщини: Закон України від 20 квітня 2004 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1692-15#Text> (дата звернення: 12.02.2021).

44. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1995 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення: 17.04.2021 р).

45. Про культуру: Закон України від 16 липня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 12.02.2021).

46. Про музеї та музейну справу: Закон України від 26 червня 1995 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.02.2021).

47. Про охорону археологічної спадщини: Закон України від 09 вересня 2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15#Text> (дата звернення: 12.02.2021).

48. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 25 жовтня 2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 12.02.2021).

49. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 12.02.2021).

50. Про порядок виїзду із України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21 січня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text> (дата звернення: 12.05.2021).

51. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 21 січня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text> (дата звернення: 12.05.2021).

52. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text> (дата звернення: 12.02.2021).

53. Про рекламу: Закон України від 03 липня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.02.2021).

54. Про страхування: Закон України від 07 березня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 13.03.2021).

55. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 р., № 324/95 / URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> (дата звернення: 25.01.2021 р).

56. Рекреаційний потенціал Львівщини: Статист. збірник / Головне управління статистики у Львівській обл., Відпов. за вип. Н. І. Бонк. Львів: Головне управління статистики у Львівській області. - 2012. - 96 с.

57. Романів П. Діловий туризм у Львівській області проблеми та перспективи організації. / П. Романів // Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини. - 2012. - Вип. 29 (2). - С. 211–219.

58. Рутинський М.Й. Замковий туризм в Україні. Географія пам'яток фортифікаційного зодчества та перспективи їх туристичного відродження : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, - 2007. - 432 с.

59. Савіцька О. П., Марущак М. В. Культурний туризм: реалії та перспективи розвитку у Львівській області. / О. П. Савіцька // Науковий вісник НЛТУ України. - 2014.- Вип. 24 (1). - С. 376–383.

60. Сайт ДАРТ. URL: <https://www.tourism.gov.ua/diyalnist>.

61. Самойленко А. О. Роль туризму у світовій економіці / А. О. Самойленко // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 20. – С. 72-76.

62. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризму Львівській області: стат. зб.-Л.: Головне управління статистики у Львівській області, 2019.-46с.

63. Стратегія розвитку Львівської області на період до 2027 року. URL: https://loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/948_Strategija.pdf (дата звернення: 12.02.2021).

64. Топорницька М. Я. Територіальна організація та перспективи розвитку етнофестивального туризму у Львівській області. / М. Я. Топорницька // Географія та туризм. - 2012. - Вип. 21. - С. 89–96.

65. Туристична діяльність в Україні у 2018 р. Статистична інформація.
URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.05.2021).
66. Туристична діяльність в Україні у 2019 р. Статистична інформація.
URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.05.2021).
67. Туристичний портал discover URL: <https://discover.ua>.
68. Туристичний путівник. URL: http://www.trip.cv.ua/arhitekt_ukr.php
(дата звернення: 18.05.2021).
69. ЮНЕСКО. URL: <https://en.unesco.org/> (дата звернення: 16.05.2021).

Додаток А

Перелік пам'яток культурної спадщини національного значення Львівської області, занесених до Державного реєстру
нерухомих пам'яток України

№ п.п.	Найменування пам'ятки	Датування	Місцезнаходження	Вид пам'ятки	Охоронний номер	№ та дата рішення про взяття під охорону
			м. Львів			
1.	Пам'ятник поету Адаму Міцкевичу	1904 рік	площа А. Міцкевича	пам'ятка монументального мистецтва	130009-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
2.	Місце поховання книгодрукаря Івана Федорова	1583 рік	вул. Б. Хмельницького, 36	пам'ятка історії	130002-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
3.	Ансамбль оборонних споруд Цитадель — місце концентраційного табору “Шталаг-328”	1851—1854 роки, 1941 — 1944 роки	вул. Грабовського, 11	пам'ятка історії, архітектури, містобудування	130026-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2012 № 929
4.	Комплекс будинків Національного музею імені А. Шептицького	1897—1898 роки	вул. Драгоманова, 42	пам'ятка архітектури, історії	130027-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2012 № 929
5.	Палац	1897—1898 роки	вул. Драгоманова, 42	пам'ятка архітектури, історії	130027/1-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2012 № 929
6.	Музейний корпус	1929—1935 роки	вул. Драгоманова, 42	пам'ятка архітектури, історії	130027/2-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2012 № 929
7.	Флігель	1898—1899 роки	вул. Драгоманова, 42	пам'ятка архітектури, історії	130027/3-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2012 № 929
8.	Будинок, у якому жив письменник, поет, вчений і громадський діяч І. Я. Франко	друга половина XIX століття	вул. І. Франка, 152	пам'ятка історії	130005-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
9.	Могила письменника, поета, вченого і громадського діяча І. Я. Франка	1916 рік	Личаківський цвинтар, поле 4	пам'ятка історії	130008/1-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928

Продовження Додатку А

№ п.п.	Найменування пам'ятки	Датування	Місцезнаходження	Вид пам'ятки	Охоронний номер	№ та дата рішення про взяття під охорону
10.	Могила живописця і художнього критика І. І. Труша	1941 рік	Личаківський цвинтар, поле 1	пам'ятка історії	130008/2-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
11.	Могила оперної співачки С. А. Крушельницької	1952 рік	Личаківський цвинтар, поле 4	пам'ятка історії	130008/3-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
12.	Гробниця, в якій похований поет М. Шашкевич	1843 рік	Личаківський цвинтар, поле 3	пам'ятка історії	130008/4-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
13.	Будинок Львівського університету	середина XIX століття	вул. М. Грушевського, 4	пам'ятка історії	130004-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
14.	Комплекс пам'яток "Личаківський цвинтар"	1786 рік - кінець XX століття	вул. Мечникова, 33	пам'ятка історії	130008-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
15.	Будинок, у якому жив і працював друкар Михайло Сльозка	початок XVII століття, 1482 рік, 1638 - 1667 роки	вул. Руська, 2	пам'ятка історії	130003-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
16.	Будинок, у якому жила оперна співачка С. А. Крушельницька	1903 рік, 1939 - 1952 роки	вул. С. Крушельницької, 23	пам'ятка історії	130006-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
17.	Будинок, у якому жив композитор, педагог і музикознавець С. Людкевич	перша половина - середина XX століття	вул. С. Людкевича, 7	пам'ятка історії	130007-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
18.	Костел єзуїтів	1610—1630 роки	вул. Театральна, 11	пам'ятка архітектури, історії, монументального мистецтва	130028-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2012 № 929
19.	Пам'ятник письменнику, поету, вченому і громадському діячу І. Я. Франку	1964 рік	вул. Університетська, парк імені Івана Франка	пам'ятка монументального мистецтва	130010-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928

Продовження Додатку А

№ п.п.	Найменування пам'ятки	Датування	Місцезнаходження	Вид пам'ятки	Охоронний номер	№ та дата рішення про взяття під охорону
20.	Городище давньоруського міста Львова	IX - XIII століття	територія парку "Високий замок"	пам'ятка археології	130001-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
			Бродовський район			
21.	Городище літописного міста Пліснеська	VIII - XIII століття	с. Підгірці	пам'ятка археології	130011-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
22.	Курганний могильник	XI - XII століття	с. Підгірці	пам'ятка археології	130012-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
			Буський район			
23.	Городище літописного міста Бужська	VII - XIII століття	м. Буськ	пам'ятка археології	130013-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
			Дрогобицький район			
24.	Городище	IX - XIII століття	с. Солонське	пам'ятка археології	130014-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
25.	Городище	IX - XIII століття	с. Ступниця	пам'ятка археології	130015-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
			Жидачівський район			
26.	Городище літописного міста Зудичева	IX - XIII століття	м. Жидачів	пам'ятка археології	130016-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
			Жовківський район			
27.	Місце падіння літаків після першого в світі повітряного тарану	1914 рік	с. Глинськ	пам'ятка історії	130029-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2012 № 929
28.	Городище літописного міста Щекотина	IX - XIII століття	с. Глинське	пам'ятка археології	130017-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928

Продовження Додатку А

№ п.п.	Найменування пам'ятки	Датування	Місцезнаходження	Вид пам'ятки	Охоронний номер	№ та дата рішення про взяття під охорону
29.	Церква Положення Пояса Пресвятої Богородиці	1886 рік	с. Мацошин	пам'ятка монументального мистецтва	130018-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
			Миколаївський район			
30.	Городище	IX - XI століття	с. Стільське	пам'ятка археології	130019-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
			Мостиський район			
31.	Городище літописного міста Вишні (Судова Вишня І)	X - XII століття	м. Судова Вишня	пам'ятка археології	130020-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
			Пустомитівський район			
32.	Городище літописного міста Звенигорода	X - XII століття	с. Звенигород	пам'ятка археології	130021-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
			Самбірський район			
33.	Будинок, у якому народився режисер і актор Лесь Курбас	друга половина XIX століття, 1887 рік	м. Самбір, вул. Сонячна, 1	пам'ятка історії	130022-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
34.	Городище	VII - VI століття до нашої ери, XI - XIII століття	с. Кульчиці	пам'ятка археології	130023-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
			Сколівський район			
35.	Меморіал Українських Січових Стрільців	1915 рік, 1998 рік	с. Головецько, гора Маківка	пам'ятка історії, монументального мистецтва	130030-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2012 № 929
36.	Городище літописного міста Тустаня	VIII - XIII століття	с. Урич	пам'ятка археології	130024-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
			Сокальський район			

Продовження Додатку А

№ п.п.	Найменування пам'ятки	Датування	Місцезнаходження	Вид пам'ятки	Охоронний номер	№ та дата рішення про взяття під охорону
37.	Городище літописного міста Белза	X - XIII століття	м. Белз	пам'ятка археології	130025-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928
38.	Церква Святих Косми і Даміана	1862 рік	с. Цеблів	пам'ятка архітектури, монументального мистецтва	130031-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2012 № 929
			м. Червоноград			
39.	Палац Потоцьких	1756—1762 роки	вул. Пушкінська, 10	пам'ятка архітектури	130032-Н	Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2012 № 929

Додаток Б

Перелік пам'яток археології м. Львова

№ з/п	Назва пам'ятки	Місцезнаходження	Категорія пам'ятки
1	Поселення міднокам'яної доби	м. Львів-Винники (гора Жупан)	місцевого значення
2	Поселення міднокам'яної доби	м. Львів-Винники (південно-західна частина г. Лисівка)	місцевого значення
3	Поселення	м. Львів, вул. Старознесенська (західне підніжжя гори Рота)	місцевого значення
4	Поселення	м. Львів, Кайзервальд (Шевченківський гай) між давньоруським городищем і асфальтною дорогою	місцевого значення
5	Багатшарове поселення	м. Львів, вул. Старознесенська (біля цвинтаря)	місцевого значення
6	Двошарове поселення	м. Львів, вул. Старознесенська (біля монастиря св. Йосафата)	місцевого значення
7	Городище-капище	м. Львів, вул. Старознесенська (гора Рота)	місцевого значення
8	Городище	м. Львів, Кайзервальд (Шевченківський гай, урочище Світовидове поле)	місцевого значення
9	Поселення	м. Львів, вул. Кривчицька дорога (біля церкви св. Іллі)	місцевого значення
10	Курган	м. Львів, парк ім. І. Франка (північно-західна частина парку ім. І. Франка)	місцевого значення
11	Городище давньоруського міста Львова	м. Львів, територія парку «Високий замок»	національного значення